

Anonymus Oxoniensis
‘Antoninus Bassianus Caracalla’

Tragoedia
(ca. 1618)

Jan-Wilhelm Beck
Institut für Klassische Philologie
Lehrstuhl Lateinische Philologie
Universität Regensburg
Universitätsstraße 31
93040 Regensburg
Mai 2008

Personae

Antoninus	Imperator
Geta	Imperator
Iulia	mater Imperatorum
Papinianus	Praefectus
Chilo	Praefectus
Maternianus	Patricius
Pompeius Asper	Consul
Iulius Asper	Consul
Messala	civis
Sabinus	civis
Laetus	
Rufus	
Audentius	
Macrinus	
Maesa	
Martialis	
Agrippa	
Rhetianus	
Nemesianus	
Senatus	
Populus laureatus	
Lictores	
Milites	
Assecla	
Venefica prima	
Venefica secunda	
Getae Vmbra	
Vmbra Commodi	
Vmbra Severi	
Nuncius Alexandrinus	
Pueri hymnum canentes	

Actus primus <Scena prima>

Intrant ex una parte

Antoninus, Geta; Iulia; Papinianus, Chilo *cum Severi urna*;
Maternianus, Milites, Assecla

E regione

Pompeius, Iulius; Senatus, Populus laureatus, Lictores

- Ant. Tu, qui subacto rupe Tarpeia sedens
Moderaris orbi, quosque ad Ausonios Lares
Pietate notus sustulit Priami gener,
Phrygii Penates; tuque, quam mundus colit,
Vrbs domina rerum; vosque terrarum omnium 5
Proceres: avete. vestra dum signa horruit,
Britannia Latio terra succubuit iugo.
- S., P. Superum, precamur, servet Augustos manus.
- Mat. Pacemque meritis donet et donet sua
Moderare sceptris mente non ficta, precor. 10
- Geta Dignas Senatus gratias votis ferat
Dignasque populus; sed quotus nostram deus
Curat salutem! iacuit, en, mundi salus,
Solutusque superum cura, deliciae omnium
Amorque coeli. parcite humanis, precor, 15
Superi, querelis; vix satis constat Iovem
Potuisse fatum regere, cum fata obruant,
Quem sic amavit Iupiter: cineres sacri
Crimen deorum, sic quod insolito stupet
Torpore, coelum totaque humanas preces 20
Oblita superum turba feriari incipit.
Vos este nostri praesides, vestram diu
Servate Romam, nullaque hostilis manus
Romana vertat tecta, ne forsitan tuae
Moveantur urnae.
- Pomp. tanta ne metuas mala; 25
Non templa et urbem solus hic servat cinis,
Sed et ipse melior spiritus, numen Iovi
Superisque iunctum, cui, quotum faceret deum
Dubitante coelo, maluit tandem patris
Sedem Quirini tradere, ut Romam pari 30
Vterque cura servet. hoc postquam pius
Novit Senatus, numini sacras novo
Decrevit aras templaque et aurata inclyti

- Simulacra vultus; cuncta sacrato patri
 Vterque princeps dedicet. nostra interest 35
 Placare tantum victima et votis deum.
- Chil. Bene est, paretur. cura nos eadem movet,
 Cum damna moveant paria; tentemus deos:
 Vnita citius vota placatos dabunt.
- Iul. Si potuit ullum mentis humanae favor 40
 Fecisse numen teque sincerus favor
 In astra, coniux, retulit, has viduae preces -
 Forsan supremas - aure propitia imbibe:
 Dissidentem reprime natorum manus
 Patriamque bellis eripe et cives metu. 45
 Quod si potestas tanta tam subito tibi
 Adhuc negatur, voce sollicita Iovem
 Phoebumque et omnes sume in auxilium deos.
 Dilecte coniux, hoc opus dignum tua est
 Victrice dextra, quod simul toto indiget 50
 Authore coelo.
- Ant. desere immeritos nimis,
 Mater, timores; odia iam tandem excidunt
 Iraeque nostrae. frater, amplexus mihi
 Da non timendos, digna praestetur fides
 Amorque nobis dignus. at tempus monet 55
 Chari supremas ducere exequias patris.
- Exeunt suo ordine, urnamque exeuntes gestant Consules.*

<Scena secunda>

Messala, Sabinus

- Mess. Abiere cuncti. iamque mendacem timor
 Cogit Senatum, praeda venalem trahit
 Populi catervam sordidam, turpem, impiam,
 Vt laude dominos evehant ficta novos 60
 Veteremque, quem vix Roma sustinuit, virum
 Coelo receptum terra formidet magis
 Magisque saevum sentiat. quo tam impio,
 Romana tellus, scelere laesisti deos,
 Vt, quando superis tota barbaries sacras 65
 Tam rara faciat victimas, sola urbium
 Tu misera coelo tot deos tanquam annua

- Tributa solvas? cumque tot facias deos,
Miseræ deorum nullus auxilium ferat?
- Sab. Vtinam Severum tardior fati mora 70
Donasset astris, sit licet nimium ferox!
Iniqua miseram fata si statuunt diu
Servire Romam, tutius domino tamen
Serviret uni. quando diversa imperat
Vterque princeps, mente discordi feros 75
Movent tumultus; aequa pax victum caput
Galea recondit, tollit armorum impetus
Et fas et omnem iuris humani fidem.
- Mess. Adeone saevi dira progenies patris
Sese ipsa cruciat? tantus est fratrum furor? 80
Quae sit similtas, odia et irarum omnium
Quae causa, et ipsum pande, si poteris, modum.
- Sab. Nunquam unus istis animus aut mens aut fides,
Ex quo susurros lingua pueriles dedit
Nondumque stabiles corpore enervi pedes 85
Vtrisque pronum manibus aptarunt gradum.
Crevit similtas tempore, et tandem viros
Saevior Erinnyes, gravior exagitat furor.
Caracalla, fratre scelere qui pariter fuit
Natuque maior, avidus imperii, suum 90
Struxisse plures fertur in fratrem dolos;
Tamen ipse varias fratris insidias tulit
Vivo parente, quodque mirandum magis,
Ipso ferente. dextra nam quoties patrem
Scelerata petiit, dextra Caracallae tamen! 95
Immane facinus! quoque non maius tulit
Natura monstrum, tale quod Pluto horreat,
Natus paterno polluit fato manum;
Miles peremit principem, et tanquam forent
Minus ista sceleris, sanguinem fratris petit, 100
Patriae ruinam, fata ni melius cadant.
Sed ecce, Consul funere expleto venit;
Praefert stuporem gressibus, vultu metum.

Intrant Lictor et Consul, Iulius.

<Scena tertia>

Lictor, Iulius, Messala, Sabinus

- Con. Propera citusque templa Concordis deae
 Petere memento; victimam iussu meo 105
 Paret sacerdos, sacra facturum statim
 Pro pace dicas publica. acceleret, iube.
- Exit Lictor.*
- Mess. Video, Sabine, meque non minimum dolet,
 Quod ficta non est tanta perniciēs ducum;
 Hoc, hoc Senatus, populus et Consul timent. 110
- Con. Tarpeie genitor tuque Romulidum sator,
 Magnanime Mavors, mater Iliaci ducis
 Et, qui superbas flantium fratrum minas,
 Aeole, retundis; vosque fraterni inclytum
 Exemplum amoris, sydus alternum poli: 115
 Inhibete fratrum tela et iniustas manus,
 Inhibete fraudes; non erit tanti immemor
 Romana tellus muneris, vestris feret
 Vrbs tota templis, quicquid Imperium dabit.
 Mactata vestras pondere immenso hostia 120
 Lassabit aras, vota dum miseri ferant.
 Atque ecce, cives sanguine insigni satos,
 Qui forsā ipsi nostra firmabunt suis
 Promissa votis, precibus hos iungam meis.
 Adeste, cives urbis aliquando inclytae, 125
 Iam iam cadentis; saeva perniciēs adest,
 Peiusque nostris moenibus fatum imminet,
 Quam si superbae tecta Gallorum faces
 Iterum cremarent vel novus portas metu
 Merito trementes Poenus excuteret manu. 130
 Quare, agite, requiem civium, pacem ducum
 Rogate superos; populus hoc unum roget
 Optetque totus, precibus accedant preces
 Et vota votis, nullubi numen vacet
 Sine sacra ad aras victima, cunctos deos 135
 Pariterque populos publica haec teneant mala.
- Sab. Pro pace regni proque concordi omnium
 Salute nostras sydera et coelum preces
 Sonitu frequenti sentient, voto pari
 Plebs tota cunctos sponte placabit deos. 140

Con. Agnosco, vulgi studia quod pacem petunt
 Inimica belli, sed tamen populi preces
 Gementur omnes; quaeque sunt vota omnium,
 Sint singulorum. iamque supremum Iovem
 Simulque reliquos ipse venerabor deos 145
 Visamque templum, cuius in sacro sinu
 Parata nostram victima expectat manum.
Exeunt omnes.

<Scena quarta>

Papinianus, Chilo

Pap. Iterumne, superi, terra nutritas feret
 Cruore fruges? totus ad manes cadet
 Laceratus orbis? saeva Tisyphone suos 150
 Satiabit angues sanguinem nostrum bibens?
 Genitor Quirine, tale quid tandem tui
 Meruere cives? nec tamen requie nocet
 Caruisse tantum, grande iam factum est nefas
 Optasse requiem. perge sceleratum caput, 155
 Caracalla, perge: caede fraterna necem
 Dele paternam, sic scelus scelere obrue.
 Ego non repugno; non feres verba amplius
 Precesque nostras, sed feres fulmen Iovis.
 Sator deorum, tale si quicquam paras, 160
 Iam iam corusco fulgure elisum sonet
 Super astra coelum; flamma iam saltem voret
 Hunc, quem vor<asse> debuit dudum tua.
 Si, fata, totum principi regnum dare
 Statuistis Vni, principum pereat, precor, 165
 Solus duorum, qui fuit semper magis
 Perire dignus; fulmine at pereat Iovis,
 Non fratris ense.

Chil. mitte nunc surdum Iovis
 Lassare numen precibus. hos nostrum nefas
 Meruit tumultus; principis fatum pii 170
 Tales paravit principes, tales dedit.

Pap. Illustris Helvi, militum infaelix manus,
 Quae te peremit, caede Caracallae abstinet.
 Ignava tellus! liberum Romae decus
 Et magna virtus gentis antiquae perit. 175

Improba! futuris saeculis tantum tibi
 Nunquam vetustas immemor donet nefas.
 At ecce, mater sceleris infandi venit,
 Vix impotentes saeva quae cohibet minas.

<Scena quinta>

Iulia, Papinianus, Chilo

Iul.	Si cadere oportet, sentias subitam tamen, Fili, ruinam, caeca sit saltem tuae Mens nostra caedis; fata metuentes mala Meliora sperent, neve per dira omina Ventura certam fata praedicant necem.	180
Chil.	Quid hoc? ruinas omina infausta indicant? Aggrediar ipse fata lacrymantem sua. Adhucne flendam coniugis chari necem, Augusta, lugens? an novus vexat dolor Dudum dolentem? luctibus poteris tuos Sociare gemitus, dum tuos noscam, meis.	185 190
Iul.	Non me peractae iam dolet, Chilo, necis, Sed iam futurae, signa quam Romae magis Manifesta monstrant quaeque nos terrent magis, Quam si stupente tam novos populo sonos Fauces resolvat murmure humano pecus.	195
	Nam quando paci sacra Conscripti Patres Facienda et omni vota statuissent deo, Tandem profecto Consule, ut sacram deae Litare possit victimam, quaerit diu. Vbi sit sacerdos, quosque sacrificus rogat, Vbi Consul. at nec Consulem infaelix tamen Reperit sacerdos, nec sacerdotem potest Reperire Consul. credo pacificam deam Renuisse populi sacra, ne forsan queat Sperare pacem populus; at sperat tamen.	200 205
Pap.	Modo vos paretis, ut bipartitum regat Vterque regnum; vestra firmabo meis Consilia precibus: una spes populi sumus. Tibi nos fatemur: nulla spes populi sumus. Nullam salutem nostra vox populo dabit, Indigna miseris odia dum nobis damus.	210

- Iul. Prudens bonusque publico attonitus metu
Privata nescit damna, sed vadit lubens
Medios per enses, qua per indubias via est
Quaerenda caedes, fata si populi iubent. 215
Num tu dolores deseris, Chilo, meos?
- Chil. Desero, nec ulli verba succurrent mea.
Indigna factis odia quae dudum tuli,
Tandem merebor.
- Exeunt Praefecti.*
- Iul. misera quo gressus feram?
Vndique relicta, quod queo, pacem tamen 220
Sperabo nullam; forsán hoc pacem feret.

Actus secundus <Scena prima>

Antoninus, Laetus, Rufus, Assecla

- Ant. Egone mundi caput? et Ausoniae potens
Dominator aulae? nobiles tot sunt mihi
Populi? tot enses muniunt stricti latus? 225
Et ab hoste vincar nullo? et enervis feret
De me triumphum? victor ingenti manu
Fregi potentum sceptrum, sublimi pede
Calcere didici colla; spatiosus mihi
Famulatur orbis, nec satis terrae patent:
Famulatur unda. numen invisum Iovis! 230
Et adhuc inertes regis ignavi manus!
Terris, tyrannis et triumphato mari
Obstabit unus? magne divorum parens
Hominumque terror, cur meum vano caput
Fulgore tectum reddis? et falso comam 235
Vinclo nitentem? regna si placuit dare,
Dare sceptrum placuit, digna cur sceptris negas?
Et iura regni tollis? ut, quicquid velit
Rex, fiat; illi quicquid et placuit, ferat.
Nam vasta quamvis regna, quod nobis manent, 240
Donum fatemur esse divorum, tamen
Inferre nostri iuris est sceleri necem.
Depone fulmen, Iupiter vindex, sacrum,
Depone vires; ignibus parcas tuis.
Haec facta praestat, melius haec semper manus 245
Votum spondit. stulte, cur metuas deos,
Quos ipse metuens facio? quid superis meas
Mandabo poenas? quos premit, certe facit
Haec ira miseros, sed premens miseros facit
Humana nullos. ponat has animus minas, 250
Et, saeva quoties in meam rabies necem
Armat ministros, ut minus cautum premant,
Radiantis auri fulgor infidus meo
Praelucet hosti, quo manus nequeat ferox
Errare; nudum lateris hoc ipsum mei 255
Ferrum timetur, totus ego mihimet metus.
- Laet. Magnanime Caesar, numen a summo Iove
Nobis secundum, nulla si patitur sui
Socium potestas et nequit tanto manus

- Vacare sceptro, nescius flecti rigor 260
 Expellat hominem, frater ut certo cadat
 Transfixus ense, cuius accensas cruor
 Extinguat iras; nec levis veniat tuo
 Ruina regno: tela, flammæ, vulnera
 Et anhelet ira sanguinem. in istis cadat 265
 Structura dominis, obruat templum deos;
 Patriaque fiat nulla, dum fiat tua.
- Ant. Agnosco, Laete, vera, quæ, fateor, mones.
 Nisi cito rumpit lucis invisæ moras
 Transmissus ensis, peragat et sceleris reum 270
 Aequata poenæ culpa. vae, misero mihi
 Quoties necesse est fallere? aut quoties meo
 A fratre falli? semper agitabit fides
 Violata regni, semper a tergo timor
 Respiciere coget; patiar? hos patiar metus? 275
 Non sic abibit ira, non lente mea
 Spectabo inultus fata, at invadam, irruam,
 Scelus antevertam scelere. quid? langues, manus?
 Facinusque coeptum refugis? o si quid tui
 Superest vigoris, anime, nunc aude, incipe, 280
 Aggredere fratrem. quicquid est actum hactenus,
 Merui ferendo; si quid ulterius mali est,
 Merui iubendo. dum nimis lentus, piger
 Et inultus erro, facinus accerso novum
 Novumque iubeo scelus, et immeritus mei 285
 Faber ipse fati.
- Laet. quaestibus vanis tuas
 Abrumpis iras; fata, si placeat tibi,
 Meliora facias. dum viam quaerit furor,
 Ruina sternit. surge et adversa impetu
 Perfringe solito. debita par est fide, 290
 Vel fratre careas: tutius frater luat.
- Ant. Ambigua suades: magna vis caedem iubet
 Et magna prohibet. si neco, matri grave est;
 Nisi neco, mihimet. misera quid pietas agat?
- Laet. O lenta nimium principis nostri manus 295
 Et ira patiens! sanctitas, virtus, fides
 Et cura iuris, hæc erunt tanto bona
 Indigna regno. facere tibi liceat nimis,
 Quodcunque facies; sceptra confirmat metus
 Et ira ferri. rumpe fatales moras 300
 Animasque segnes! coepta quid differs tua?
 Facilemque credis rebus incertis fidem
 Fratri atque regnis? antequam crescat, recens

Reprimenda flamma est; latius serpat malum,
Remedia vincet.

Ant. i propera, puer: 305

Accerse Rufum.

Ass. iussa perficiam tua

Statimque adibo.

Ant. magne divorum decus
Hominumque vindex, Hercules, adsis, precor;
Animosque redde, certius fratrem ut premat
Citiusque Rufus.

Ass. adstat et, siquid velis, 310

Expectat.

Ant. ipse, quod velim, scias.

Frater premendus, ense iam tandem tuo
Frater premendus, Rufe; pars haec est tua.
Ignave, dubitas? facis? an haec faciet manus,
Quod tu recusas? non feram ulterius moram: 315
Aut pereat aut me perimet. ancipiti scias
Vitamque in arcto stare, et hanc animam levem
In ore primo teneo. quid? cessant manus?
Ingensque metuunt facinus? adeone excidit
Totumque nullo scelere consumptum est scelus? 320

Imperia ferre citius inducam Getas,
Quam Geta pereat unus. incassum tuas
Cur lente casses tendis? et toties novas
Connectis artes? temet utaris, miser,

Et, saepe fieri quod nequit, fiat semel, 325

Sed fiat. istud agere iam libeat tibi,
Quod olim oportet; victus at pereat licet
Victorque spolia fratris occisi feras,
Frangenda palma est. facta diminuit mora,
Tempusque iustum ni cavent, fructu carent. 330

Ruf. Irata, Caesar, dicta compescas, precor;

Male properanti verba sunt irae data.

Poenamne celerem fratris occisi petis?

Ne metue, dabitur magna. vindictam petis?

Confide, dabitur horrida. id lentum putas? 335

Datur. an et illud? iam datum morti scias.

Exit Rufus, et sequitur Laetus.

Ant. Quin, Rufe, properes! perge, dum fervent manus;

Et tu secunda, Laete, faelici exitu,

Meliora donec vota concipiam Iovi.

O qui potente fata moliris manu, 340

Supreme genitor, cuius excussis tremunt

Humana telis, cuius expulsus manu

Tibi iusta saevus regna concessit pater;
 Et tu, Quirine, gentis Ausoniae sator,
 Nepos Tonantis, cuius imperio fuit 345
 Fundata fratris sanguine Imperii salus:
 Favete coeptis. certius fratrem premat
 Perimatque ferrum, quam solent certo feras
 Emissa nervo tela; sic largo sacer
 Splendescet ignis thure, sic grates agam 350
 Iove meque dignas. intus at subito labant
 Agitata motu tecta; quid strepitus velit?
 Audimur. en, en, capta praecurrit fera,
 Sequitur premitque Rufus, ut lepores sagax
 Venatur agris catulus et presso vias 355
 Vestigat ore, dum procul lento feras
 Odore sentit; praeda cum propior fuit,
 Clamore dominum laetus invadit suum.

<Scena secunda>

Geta, Antoninus, Rufus

Geta Perimus. eheu, sanctior coeli cohors,
 Miseri perimus; quodque me torquet magis, 360
 A fratre videor. rector astrorum potens,
 Adhucne vultu Cinthia sereno nitet?
 Iterum nunc fax redibit? optatum tegens
 Vultus pudorem, lumina inducat sua,
 Et saeculorum lege contempta diem 365
 Retardet aether; noxque luci debitis
 Fruatur horis. tuque, supremum sinu
 Potura tellus sanguinem, in vasto specu
 Reconde, nigri carceris Pluton fores
 Laxet superbus: quilibet capiat locus, 370
 Sed ante mortem; qualibet peream manu,
 Nec ante frater feriet.

Ant. adeone integre
 Mentem fateris? grande perdideram scelus,
 Nisi sic timeres. perge et hoc, anime, occupa
 Viresque prome totus et timidum mori 375
 Invade citius; frater ut rite occidat,
 A te petendus ensis. heu, dextrae cadunt
 Adhuc inultae? segnis atque ibit dies,

- Tanto paratus ambitu, tanto datus?
Ibo, ibo et ingens manibus excutiam scelus. 380
Accedit et pugione traicit.
- Haec tecum dona, frater, ad manes feras;
Sic, sic eundum est: verbere illiso sonet
Inane pectus, hi decent ictus manum.
Ruf. Occubuit ingens hostis et captus iacet,
Qui capere vellet; regna nunc speret tua. 385
- Ant. Bene est, abunde est; iam meas laudo manus
Animosque veteres. ense fraternum caput
Iuvat, iuvat rapuisse et augusto manum
Spoliasse sceptrum. vasta qui temere modo
Speravit orbis fraena et exhaustas opes 390
Mundi ruentis, victus, en, cecidit suo
Calcandus hosti; vixque terrarum Iovi
Tantilla superest terra. quam vere meus
Triumphat animus scelere! quam certam tulit
Vindicta caedem! quodque plus hilarat, fere 395
Videndo periit, qualis audito tener
Fremitu leonis agnus incertus, pavens
Mortem metu consumit et parum sui
Poenae relinquit.
- Ruf. ponat hoc inter suas
Timidus miseras; multa pertulerit licet, 400
Timendo plura patitur, accrescit dolor,
Ipsoque fato gravior est fati timor.
- Ant. Non hunc timorem mortis incussit timor.
A me profectum sensit: est idem necis
Author metusque; non tamen caderet manu 405
Nostra peremptus, cadere nisi timuit manu.
Sed en, per ipsam, qua patet pectus, viam
Effusus amnis; gentis exitium sacro
Piabit imbre, quosque commovit ferus
Patria<e> tumultus, sanguine extinguet suo. 410
- Ruf. Vtinam expiandos una mors saevos daret
Patriae tumultus! in dies crescet malum,
Nova monstra surgent, facere ceu moriens solet
Numerosa Lerna pestis et vitam capit
Pereunte vita.
- Ant. Rufe, ne metuas malum. 415
Vt arbor umbris clara, cum toto iacet
Succisa trunco, moritur et sylvas trahit
Secum minores, ille sic moriens suam
Premet catervam; quosque perfidiae pares
Socios habuerat, faciet et poena pares. 420

- Ruf. Sed fare, Caesar, ista quo fiant modo?
 Ant. Vulneribus, igni, morte, cruciatu, fame;
 Fas est in illos, quicquid in fratrem est nefas.
 Ruf. Quae tuta sedes interim corpus teget?
 Ant. Iam fine posito, poena quem fecit gravis, 425
 Natura tandem valeat; et tellus parens
 Exanime placido corpus accipiat sinu.
 Sed haec ad umbras, ultima haec secum ferat
 Fraternalis amoris signa.
 Ruf. quid demens agis?
 Ant. Saevire in ipsum corpus exanime impetus 430
 Atque ira cogit. tolle et hoc purgans solum
 Mihi me relinque, precibus invadam deos.

Exit Rufus cum cadavere.

- Supreme mundi genitor et genitor mei
 Mavors Quirini vosque, qui hoc facinus mihi
 Superi parastis, vosque, qui hoc ingens scelus 435
 Superi patrastis, vos precor: fausto alite
 Caracalla primos duxit ut tutus dies,
 Ita molle senium ducat et nullos timens,
 Omni timendus gaudiis foveat suis.
 Haec dum precabor, militum interea ferox 440
 Et sueta praedae turba maiori feret
 Rabie tumultus; ibo, compescam omnia.

Exit Antoninus.

<Scena tertia>

Iulia *sola*

- Iul. Faelix sit omen, sed meus semet timens
 Nescio quod animus refugit; at refugit, scio,
 Aliquid, quod aures pepulit infaustus meas 445
 Notusque nati sonus, at haud, qualis fuit,
 Cum voce mundi fraena moderaret sua,
 Sed fessus ac deiectus et fletu gravis
 Similisque nostro. nate, si vivas, precor,
 Succurre, nate: libera matrem metu 450
 Animamque morte. sed quid hoc? turpis cruor
 Sparsus per ipsos undique infecit locos.
 Deprensa causa est: perdidit regnum Geta,

Peritque regno vita. vae miserae mihi!
 Quae verba, quae lamenta, quos planctus dabo? 455
 Moderator orbis, si nec ignavus vides
 Humana, si te fulmine armatum truci
 Digne timemus, Geta quid meruit tuus?
 Quod tale patitur facinus indignum, impium,
 Nondum repertum? caede Diomedes equos 460
 Pavit feroces, caede at hostili fuit;
 Avidosque tinxit sanguis humanus focos,
 Sed hospitalis. sceleris hoc plus quam scelus
 Exempla vicit. testor infernum Iovem,
 Testor supremum, vincat ut poenae modus 465
 Exempla poenae. non hoc a superis petam
 Supplex ad aras - haud enim superis locus
 Superest scelestis. quin deas Erebi precer
 Erebumque totum, si preces flectunt deas,
 Si punit Erebus scelera, ut huic poenas pares 470
 Remetiantur? quae tamen poenae pares?
 Nisi tot in unum genera lassantur, nisi
 Vnam Danaidum, Sisyphi saxum gerat,
 Et fiat uni poena, quae mundo sat est.
 Sed quo feruntur odia? commotae impetum 475
 Cohibere durum est mentis. at gressus ferens
 Huc properat aliquis; iam licet contra furor
 Odiumque suadet, odia, quo noceant, premam.

Intrant Papinianus et Chilo.

<Scena quarta>

Iulia, Papinianus, Chilo

Iul. Salvete quondam famuli, at aerumnis pares
 Salvete socii. vestra quod maestus dolor 480
 Dilecta foedat ora, quae vestri, precor,
 Est causa luctus? urbe quid fertis novi?
 Pap. Senioris aevi decora, quae fari iubet,
 Tacere suadet ratio: dum scire expetens
 Nescisse cupies.
 Iul. perge, ne parce auribus. 485
 Dicenda finxit conscius facti timor,
 Audire quicquid valeat. effusus Getae
 Si regna fratris tinxit infidi cruor,

- Effare, nostros tam graves imple metus
Aut solve.
- Pap. periit, habuit eventum furor 490
Damnatus, astris quodque debuerat scelus
Et terra fugere.
- Iul. proh diem, infaustum diem!
Qui tot nefandos hostis evasit dolos,
Qui fata vicit - fata dum Parcae mora
Timuit peragere, segnis et trepida colos 495
Clotho manu proiecit -, hunc vitae brevis
Extinxit hora, brevior et vita sui
Fortuna regni. pande iam totam simul
Faciem malorum, fare, quis poenae modus
Authorque poenae. gestit intrepide meus, 500
Quod horret, animus scire, quod pectus fugit.
- Pap. Abeunte Phoebus fusca nox orbi nigras
Induxit umbras, venit afflicto quies,
Somnusque trepidis serus obrepsit genis,
Cum subito fessum Rufus invadit, suo 505
Metuendus ore: non ut abrumpat, venit,
Requiemque tollat, morte sed ut ipsa brevis
Mox protrahatur somnus et vasto specu
Accipiat ingens noctis aeternae Chaos.
Extemplo somnum natus excussit tremens 510
Lectumque fugit, ut pavens viso solet
Vitula leone. quo tamen properat miser?
Quo tendit? ambas hostis oclusit vias,
Scelus in utraque est: Rufus a tergo premit,
A fronte frater. facta cum vidit Geta, 515
Coelo supremas tendit erepto preces
Luctuque forti totus incumbit malis.
- Iul. Cessate, matres, planctibus natos piis
Lugere; in uno nulla tot misere parens
Lugenda tulerit: illa, quae toto stetit 520
Succisa fato bisque septenos greges
Deplanxit una, gregibus aequari meo
Huic nequeat uni. periit haec, periit suis
Phoebi sagittis, traxit et magnum gravi
Decus ruina; sed meus cecidit viro 525
Viroque fratre. dirus o coeli pudor!
O turpe funus! haec tamen maerens tibi
Monumenta ponam; nulla progenies mihi
Producta melius, nulla non melius perit.
- Chil. Quid horret animus? quid stupet? poenae gradus, 530
Non finis hic est; pergat immanis furor
Scelerisque in actu maius invenit scelus.

- Iul. Eloquere, Chilo; misera, iam didici mala
Toties ferendo, misera, ne noceant mala.
- Chil. Postquam scelestum Laetus instruxit nefas, 535
Rufus peremit, non velut torvus leo,
Cui, parta sylvis praeda cum supplex iacet,
Prostrasse satis est, sed truci frater ioco
Exanime scindit corpus et sacro ferus
Ludit cruore, corporis donec pius 540
Miseratur hostis et suo mandat solo.
- Iul. Adesto, nate, vel semel fiat licet;
Adesto, turpem segnis obiisti necem
Et nunc iaces inultus? immani specu
Stygis revulso surge: terre bunt tuae 545
Fratrem vel umbrae.
- Chil. nobiles frustra Getae,
Miseranda, manes poscis: infernis subest
Ne minima superum cura. supernos pete;
Quo sera veniet poena, eo gravior venit.
- Iul. O morte fili gravior! o nullo dolor 550
Contente spatio! rector in coelo soli,
Da, da, meorum ut aeva transcendam patrum:
Non funus istud lugeam digne satis,
Nisi tot in annos tristis extendam dies.
- Chil. Iam parce, mater, luctibus iustis quidem, 555
Sed temperandis: neminem miserum brevis
Fortuna faciat; similis insontem licet
Sontemque maneat terminus vitae, tamen
Male morietur nemo, qui vixit bene.
- Iul. Agnosco dicta, mente quae profers pia. 560
Morientur omnes; quique supremum petunt
Mortalis aevi cardinem, hoc prudens iis
Differre, non vitare dat fatum deus.
Sed pepulit aures cursus haud longe pedum.
Et ecce, venit carnifex: cuius timet, 565
Et quae timetur ora.

Intrat Antoninus cum caeteris.

sed abibo, mei
Melius ut abeat pectoris maesti dolor.

<Scena quinta>

Antoninus, Maternianus, Chilo, Audentius,
Papinianus, Macrinus, Milites

- Ant. Cum fausta coeli cura, cum divorum cohors
Veneranda amicos hinc et hinc posuit meos,
Sacris colamus prosperum nobis diem 570
Nobisque laetos, attamen lentos deos.
Vltrice dextra fusus est hostis meus
Patriusque fusus; et nihil superest mihi,
Nisi hoc timendus noscat ut populus novi.
Vos, vos precamur, nobiles plebis duces, 575
Vt vester iste fiat haud minimus labor.
- Pap. Mundi Imperator, mortuo quisquis nocet
Quamvis nocenti, peccat; at iustum probris
Quicumque lacerat, perdit iniuste probos.
- Ant. Depone timidas mentis infidae notas. 580
Nisi iussa facitis, citius, ac dico, mea
Ruet ira in omnes; hostis est, quisquis meum
Non monstrat hostem.
- Pap. quid? satis non est tibi
Egisse facinus, sed fidem tanto cupis
Superesse sceleri?
- Ant. fare tu, Chilo: mea 585
Mandata perages?
- Chil. orbis atque urbis caput,
Licuisse regi facere, quod cuiquam haud licet.
Si iustus ornes, sin malus princeps feras,
Superis uterque cura: non iustum deus
Iniusta patitur ferre, quia similem iuvat; 590
Nec premere iniquum liceat, hoc proprium est Iovis.
- Ant. Hinc auferantur, debitas poenas luant,
Carcerque nigro teneat inclusos specu.
- Mat. Quin morte celeri crimen admissum luant.
- Ant. Delicta gravius plectitur populus, luit 595
Cum morte lenta crimen et poenis meas
Exhaurit iras. tollite infestos mihi.
- Exit unus aut alter Militum, cum Praefectis.*
- Tuque hos honores senior, Audenti, feras,
Et tu, Macrine.
- Aud. debitas solvat deus,
Qui possit aegre, gratias, nollem tamen 600

Vacare saevo muneri, in dominum ruet;
 Graviusque honoris onera subeuntem premunt,
 Quando hoc honoris limen invidia patet.
 Ant. Selecta mihimet turba, socialis cohors,
 Postquam nefande saeva dominandi sitis 605
 Artes nocendi peperit et nullos suo
 Fulgore tectos dignitas tutos daret,
 Infirma per se vita regalis, metu
 Sancivit istas, quas mali, leges, timent.
 Non ergo sponte, testor et fas et fidem, 610
 Toties petitus frater et toties meo
 Iussu; per urbem fluxit effusus cruor,
 Sed vim, caterva proditorum contumax
 Ni patitur, audet. regna ut eripiam dolis,
 Saevire suadet ratio et invitum iubet. 615
 Eamus; aequa vos premat populi salus,
 Mihi cura subeat nostra, curabo satis.

Exeunt omnes excepto Materniano.

<Scena sexta>

Maternianus *solus*

Mat. Eheu Quirites, gentis antiquum decus,
 Imago Iovis aulae! quid hoc? in ortum suo
 Curru revertit Phoebus et claro die 620
 Nullaque sacrum nube praeductum caput
 In se recessit. dum furit fatum, ferit,
 Aetherque clades asserit maerens novas.
 Haec dira coeli monstra comitantur tuos,
 Macrine, honores. qui metu turpi pavens, 625
 Lingua refraenas hostium armatas manus,
 Lingua potiris, grande partiris decus;
 Ego dum pruinas hyemis, Arctoos gelu,
 Nimbos aquosos pertuli, Alpinas nives,
 Experta cuius alta Severo fides, 630
 Honore nullo dignor exhausto penu.
 Sic qui meretur, maeret; est peior prior.
 Feresne inultus dedecus et tantam luem
 Virtutis, Orcum decoris, actorum probrum?
 Iubet ferire, qui dabit pugnae caput; 635
 Iuvat perire, qui parat ferro caput:

Vlsciscar. aequum, ius, fides, virtus, pudor
Regnante profugae, quis mea vobis casa
Locus relictus? norma rex vitae meae:
Fratrem ille necavit, solus ut sceptrum gerat; 640
Illum ego necabo, quo minus sceptro premat.
Exangue subito cur tremit corpus metu?
Amor parentum subiit, ornatus sacer
Avi fidelis, stirpis atque ingens meae
Caterva, cuius perdet hoc unum nefas 645
Famam: vigebit potius infaustae domus
Ruina, terrae pestis et populo gravis,
Quam me cadente caede condigna cadet.
Caput mederi non recidendi modus,
Sed alligandi; philtra tentabo mea, 650
Vincam emerendo, fors an evincat dies.
Atqui merendi melior haud restat via,
Firmare quam si poteris imperium viro,
Spem cuius auget multa natorum cohors.
Hac, hac honoris limen intrabo via. 655
Taedas inire tentat, at nondum parem
Invenit; ibo, blandus affabor ferum:
Mater relicta est vidua, ditatur satis.
Hac aucupabor; precibus adspires, Hymen.

Actus tertius
<Scena prima>

Maternianus, Maesa

- Mat. O blanda regni pestis! o nimium potens 660
Fortuna regum! quos deus votis favens
Fecit timendos, vota maiori metu
Fecere timidos; et, velut reliquis caput
Membris recisum, nec suo fungi queant
Nisi per ministros iure nec retinent sua 665
Nisi per ministros regna. quam fragili loco
Fortuna per se posuit, immensi dedit
Documenta mundi terror et populi arbiter
Ingens Quirini, cuius imperium manu
Sua petitum est nec tamen stabile est sua. 670
Adhibenda regi cura popularis, cohors
Adhibenda procerum; sola nunc lapsas valet
Reparare vires iuncta regali face
Thalamisque Iulia. hoc tibi incumbit scelus,
Ad haec manus mandata poscantur tuae. 675
- Maes. Consilia luctus spernit, atque ingens dolor
Flecti recusat; vivit ante oculos recens
Imago caedis, spirat et vulnus novum
Adhuc cruorem. tempus haud laetis vacat,
Male nuptialem praeferunt manes facem. 680
- Mat. Quam fuerit istud grande, quod petitur, scias:
Hinc cura suadet publica, hinc regis satus,
Vtrinque patria. perage constanter nefas;
Negare docuit verba, qui timide rogat.
- Maes. Iussa haud morabor, tota sed quatuor metu 685
Trepidumque dubio pectus eventu labat.
- Mat. Quid metuis? ista facere sic melius putas
Timendo? ponat iusta, qui ma<gnis rebus>
Mandata regum turpis haud peragit pudor.
- Maes. Discedo.
- Mat. perge, Maesa, faelici alite. 690
Vota ut secudent, precibus invadam deos.
Oriunda ponto diva non miti, precor,
Et tu renidens igne furtivo puer
Populansque venas, huc ades coeptis favens.
Innecte mentem, torva et aversa et ferox 695
In iura Veneris redeat. huc vires tuas

Intende; certa spiculum velox manu
 Non e sagittis levibus, at nervo, puer,
 Graviore profer: non levi telo est opus,
 Vt amare possit Iulia. o coeli pudor, 700
 Quantum subire cogimur! quales metus
 Perferre! quanta facere! quos gravior premit
 Dominus, nefandum cogit imperium sui
 Tam ferre quam laudare; et, arbitrio levi
 Quicquid iubebit, nemo non eadem iubet. 705

<Scena secunda>

Maternianus, Maesa, Iulia

Maes. Quid ista frontis ruga? quid lacrymis genae
 Squalent madentes? melior aggreditur deus
 Miseram tueri teque te digno parat
 Ditare thalamo. quaere iam cultus tibi,
 Quos nupta cupiat quosque regina imperet. 710
 Iul. Quod maesta corpus vestis infaustum tegit,
 Hoc misera poscunt fata; quod fugio novi
 Thalamos mariti, suadet hoc senium mihi.
 Maes. Non castus annos curat aut vultus amor,
 Interna penetrat; sic suo mulier viro 715
 Tunc, cum senilis fuerit, haud visa est anus.
 Iul. Quin fare, Maesa, quis meos cupiat toros?
 Maes. Qui novit istos optime faustos dare,
 Caracalla petiit. ille te, tu illum potes
 Beare; et proli Roma succumbat tuae. 720
 Iul. Egone mater patris et nati toros
 Violabo? egone liberos pariam viro
 Ac mihi nepotes? summus avertat parens!
 Gravida planetas antea tellus dabit,
 Dabit aura plantas, ante ab extremo sinu 725
 Hesperia Tethys lucidum attolet diem,
 Quam victa precibus anima succumbet tuis.
 Maes. Pone impotentes mentis effraenae impetus:
 Leaena simili gaudet et gaudet suo
 Iuvenca patre; quasque produxit caper 730
 Pecudes, honesto non semel coitu premit.
 Natura leges tribuit humano nimis
 Generi malignas, quodque libertas parens

- Melior remittit, gravior haec prohibet parens.
 Quid, quod sorores dii suas vinclo sibi 735
 Habuere iunctas? nupsit Oceano Thetis,
 Iuno Tonanti: cur ab exemplo deum
 Finxisse mores pudeat humanum genus?
 Iul. Exempla nobis bruta non aequum est dare;
 Sed quae deorum loqueris, imitari pium, 740
 Negligere iniquum est: quod Iovi, hoc nobis licet.
- Maes. Macte, obstinatus induat fraenos amor
 Atque odia mutet. si tuos claudant dies
 Sine prole fata, Iuliae nomen feret
 Vnius aevi turba.
- Iul. quam gravis motus rapit! 745
 Variamque nunc <huc> odia, nunc illuc amor
 Ducunt trahuntque! fervor at periit meus,
 Odiumque amori cedit. o nimium potens,
 Quanto parentes sanguinis vinclo tenes,
 Natura! quam te veneror! optavi, dea, 750
 Modo quem perire, misera, depereo virum.
 Sed ante festos quam paret tempus toros,
 Cineri litetur sanguine effuso Getae,
 Litetque Laetus: cadat in authorem malum,
 Et, facere quod non metuit, haud metuat pati. 755
- Mat. Dabitur, et, ipse Caesar haud statuat licet,
 Statuisse credas; facta praestabit fides.
- Iul. Hac lege vincor. faveat auspiciis Hymen.
- Exeunt omnes.*

<Scena tertia>

Antoninus, Rufus, Assecla

- Ant. Quid me, potens Fortuna, fallaci satis
 Blandita vultu, gravius ut ruerem, nimis 760
 Alte extulisti? tolle hoc incertum decus
 Et honoris aufer onera. maiestas nocet,
 Nocet esse regem; poena nec gravior mihi
 Quam poena regni est. intimas quoties amor
 Penetrat medullas, pectore et nostro suos 765
 Accendit ignes, ignibus tribuunt novas
 Imperia flammis, hostis ut maius ferat
 Solito trophaeum. coelitem testor fidem

- Hominumque iura, stare quam nequeant simul
 Amor et potestas! hoc iubet princeps? amor 770
 Negabit; ipse si negat princeps, amor
 Iubebit. aegras somnus invadit genas?
 Hic suscitatur; pro coelitem excelsissimum
 Regumque regem! numen agnosco, puer, 775
 Agnosco vires: spiculis credo tuis
 Iacuisse mundum, dum tuis mundi iacet
 Dominus sagittis. mitius nostram tamen
 Vras medullam, mitius vinctum tuis
 Premas catenis. ipse quod cupias, habes;
 Vincor, nec arcu paenitet vinci tuo: 780
 Eximia nuptae forma, magnificum genus,
 Et rege virtus digna et Imperio fides.
 Adeone quisquam pectus armatum gerit,
 Quem non moveret? movit et vicit meum.
 Et quos revolvit pectori incumbens meo 785
 Amor tumultus! alitur et crescit malum
 Totumque superat, qualis Aetnaeo vapor
 Exundat antro, qualis et dubius furit
 Ventus, profunda Syrtibus tollens freta.
 Adeste, terra et Tartara et coelum et mare; 790
 Vos, qui tulistis vulnus et nostis deum,
 Adeste. qualis Scorpius, qualis sua
 Plaga revulsus Cancer infixus meos
 Exedit artus? summe pro mundi parens!
 Regesque quondam dexteræ testes meae! 795
 Morior, et ipsa durior morte est modus.
- Ruf. Quid ista stupidus horror? quid mentis velit
 Non sana rabies? pectore excutias deum;
 Qui blandiendo dulce nutrit malum,
 Sero reponat; semet aut tollat, graves 800
 Aut ponat aestus. sic faces facibus premas
 Et amoris ignes igne.
- Ant. non noster suo
 Si Tiberis amne mergat, hoc vincet malum;
 Nec tota Tethys, per meas currens faces,
 Extinguet ignes. flagrat immersus suis 805
 Neptunus undis; quodque in hac clade accidit,
 Alet aqua flammam, quoque prohibetur magis,
 Magis uret ignis.
- Ruf. at potens dominus sui
 Aut vincat animus, brevior aut discat volens
 Memoria fugere.
- Ant. dulcis ante oculos frequens 810
 Imago nuptae est; et nitens formae decus

- Vltro fatigat. cur miser fugerem toros?
 Cur saevus oculos? sic amor penitus cadit
 Penitusque moritur? sic leves crescunt faces,
 Sic protrahuntur, qualis ardenti latens 815
 Scintilla cinere vivit et veteres capit
 Agitata vires; qualis et torrens suo
 Cursu morato languet, at rupto obiice
 Vndas resumit totque, quot cepit sinu,
 Effundit amnes. fraena laxabo mea. 820
 Sed quae minus secunda - non levior, scio -
 Maternianum causa detinuit diu?
 Ruf. Forsan secundi nuptias renuit viri
 Thalamosque dura spernit.
 Ant. haud equidem reor,
 Vota ut recuset ac meos fugiat toros. 825
 Quod si superba mente mandat neget,
 Nuptam ruina quaeram; et affectus meus
 Strictus iubebit ensis: immensus furor
 Iratus amor est.
 Ass. quem cupis, praesto est tibi.
Intrat Maternianus.

<Scena quarta>

Antoninus, Maternianus, Rufus, Assecla

- Ant. Sint fausta verbis numina; amplexus mihi 830
 Redde expetitos, redde, quod portas novi.
 Quod scire quaerit animus, audire expetit.
 Mat. Sunt fausta certe numina, et votis favet
 Regina nostris; sed tamen fari pudet,
 Meique victor operis exemplum horreo. 835
 Ant. Quid hoc? timenda coelitum nobis cohors,
 Cum saevit et cum parcit, ex aequo mala?
 Mat. Sic saepe donis assolent superi suos
 Beare amicos, sic solent morbis dare
 Graviora morbis. quod tuis gestit toris, 840
 Placet, proboque; non tamen munus placet.
 Innocua Laeti fata, et undantem petit
 Fundi cruorem. quando in inferias homo est
 Impensus homini? detrahe invidiam tuo
 Odiumque regno: quem cupis, poena est, amor. 845

- Quod si nefandus ignis extinguere nequit
Nisi per cruorem, fata, quae poscit, ferat.
- Ant. Bene est, abunde est; iusta persolvam Getae
Matrique vota. dummodo victa fruar,
Cruore mersus ibo et ascendam meos 850
Per corpora toros. concidat regni status,
Mihi nupta regno potior et populo mihi.
- Ruf. Si non fugit te, Caesar, hoc monuit sacri
Cortina Phoebi, hanc sibi ut nuptam daret
Mundi Imperator.
- Ant. vana pro superum fides! 855
Proh Phoebe mendax! fata superavit tua:
Bis nupta regi est, bis suos auxit toros;
Orbisque domini sponsa et est domini parens.
Te, te merentem iam fide iustum manet,
Materniane, praemium, solvam tibi 860
Dignumque, quod det Caesar et amicus ferat.
Est urbs aviti clara structoris manu,
Struxit Philippi natus; Aegypto praeest
Vrbs domina toto, quam super Nilus ruens
Caerulea turbat ore septeno vada. 865
Hic nostra populo iura Niliaco dabis
Non ficta regis umbra: tibi fascis suos
Tuoque mittet colla barbaries iugo.
Sed eamus, ardens properat ad thalamos amor;
Quem si fovere desinas, citius cadit 870
Brevique vires perdit extinctus suas.

Exeunt omnes excepto Materniano.

<Scena quinta>

Maternianus *solus*

- Mat. Superum relictus reboat in coelum locus
Votis secundans: aetheris summi pater
Nymphae loquaces aeris extendat sonos,
Atlasque stellis altius mittat caput 875
Humerisque coelum tollat, ut pateat locus,
Laribus supremas ora dum solvant preces.
Io, Penates, tinget effusus cruor,
Libare quondam quem meo solitus Iovi,
Iam vestra sacra; munus expendam recens 880

Praefectus: hilares blanda et optatas feret
 Fortuna grates. quae licet votum mora
 Nostrum repressit, hanc tamen voti moram
 Augustus inhihet animus, et dando manus
 Prodiga reppendit, quod sacer vultu probans 885
 Titan salutatur mane faelices choros,
 Macrine, nostros citius, at sero tuos.
 Est urbs avita, splendor Aegipti, decor
 Orbis, potentum plena, bellorum potens.
 Ignosce, Roma; parce, Nativum solum, 890
 Praeconis animo. lingua canabit tua
 Non laude tenui facta maternum decus.
 Sed ecce, taedis fulget Hymeneiis domus,
 Adventat ingens strepitus, exultat chorus;
 Amans ovansque semper impatiens morae. 895
 Discede, regi Roma vix uni satis;
 Aegipte, venio: porta, Praefecto pate.
 Vnum remitto Laribus hoc longum vale.

E regione exit.

<Scena sexta>

Antoninus, Iulia, Messala, Sabinus, Consules, Audentius,
 Macrinus, Senatus, Pueri hymnum canentes

Hymnus primus

- I. Eia prome faces, Hymen, micantes,
 Eia prome has, Hymen, lucernas, 900
 Ingens ut properet caterva coeli;
 Sed taedis properet tuis vocata.
- II. Adsit numine Iupiter, secundo
 Adsit nec cupiat optetque sponsam;
 Parcat luminibus parum pudicis, 905
 Ne castam violet videndo nuptam.
- III. Tantosque ut reprimat Tonantis ignes,
 Accedat melior Tonante Iuno.
- IV. Et pulchris veniat Diana nymphis,
 Sed pulchris timeat Diana nymphis, 910

- Ne vincat dea castior pudorem,
Quanto lumina Sol minora vincit.
- V. Omnisque aetherae corona turbae
Stipare et vacet et vacet videre.
- VI. Sed quid numina? si Cupido nostris, 915
Si nostris aderit Cupido taedis,
Hic nobis Hymen, est et hic deorum,
Quisquis est superum venustiorum.
- VII Huc adsis, puer, adsis o petitae 920
Coeli deliciae solique cura.
His solus meruit praeesse taedis,
Qui solus meruit praeesse divis.
- Ant. Veneranda superum, castior coeli cohors,
Vos, qui probatis facta spectando mea,
Probando iusta facitis: in nuptos cadant 925
Geminata coeli dona et, hic quicquid petat
Melior maritus, sponsa vel melior, ferant.
Citherea formam tribuat, et tribuant suum
Charites decorem; det deorum princeps opes,
Vt nupta sponsas superet, ut sponsus viros. 930
Et iniqua binos prima cum fecit parens,
Mens una in uno casta coniungat toro;
Nec lotos undas plus amet, myrtus lacus.
Laetare, nupta, vita, lux, Phoebe mei
Terrena regni, castior Phoebe dea, 935
Laetare: nivea grandis optabit frui
Forma Senatus; thusque cum superis dabis
Arasque gratum sparget albentes merum,
Quam turpe dona corpore in tanto sua
Superi invidebunt! Iupiter capitis decus 940
Mundique curam ponet, ut subeat tua;
Celeresque Phoebus aethere in medio suos
Sistet iugales, non ut accipiat tua
Vota et secundet, vota sed faciat tibi.
Sic petere Phoebo, petere sic magno placet 945
Thalamos Tonanti, qui licet cupiunt, tamen
Dum non potiri liceat, extinctam velint.
Bene est, minentur; coelites pudeat deos
Fecisse talem, dummodo tali fruar.

Inter canendum exit.

Hymnus secundus

- I. Tu, qui lucifera syderibus face 950
Et Phoebe simili lumina dividis,
Cursus siste tuos; heu, celeres nimis
Sistas, Phoebe, rotas. annue, Iupiter:
Nec sol emineat, luna nec occidat.
- II. Et mundum gravior detineat quies, 955
Et, quem stare diu non solitum vidit
Nox, coelum stupeat; cui superum cohors,
Cui terrae atque homines, cui mare servient,
Illum nox solita non pariat vice.

Actus quartus
<Scena prima>

Antoninus, Getae Vmbra

Vmb. Adhuc nefandae consciam caedis manum, 960
In nostra inertem vulnera ac telum leve,
Culpare dubitas? ecce, visurus tua
Coniugia, frater, venio; qui scelere occidi,
Scelere resurgo. maius at revocat scelus,
Minus peremit, sic vetus vincit novum. 965
Quid? innocentem dextera fratrem tua
Periisse dubitas? teque vix credes adhuc
Patrasse facinus, cuius immensam luem
Vix expiabit ignibus Phlegethon suis?
Non ista dubitat neve deceptus sua est 970
Rhadamanthus urna, meque non fallunt tuis
Angusta poenis Tartara, ubi miserum manet
Non iecur inertis Tityi tundens avis;
Hoc vile monstrum est. Sisyphi aut vanus labor;
Hoc usitatum est. tale supplicium tibi 975
Parat Megaera, quale punitos suas
Amare poenas doceat; et quale hactenus
Tulisse quenquam senior haud meminit Charon.
Sed quo ruinae certior constet fides,
En, mecum Erinnes pronubas thalami traho 980
Atram ferentes igne Phleg^{eth}ontis facem;
Pariterque ad astra Ditis emergit chorus.
Superos fugastis: iamque ponderibus novis
Lassata torpent sydera et, tanquam tuo
Sceleri faverent, differunt coelo diem 985
Noctemque talem prorogant, qualem impiis
Thalamis opacam spissior nostris tegit
Caligo tenebris. pergito, et, cuius fuit
Nox ipsa factis nigrior, fiat dies
Eius ruina clarior, quando undique 990
Lucebit ardens principis miseri rogas,
Quando iacebit corpus homicidae efferi,
Incesti, inertis, quando fatorum ultio
Tandem sub uno principe extincto obruet
Centum nocentes. grande portentum! putas 995
Inulta facere, quanta securus facis?
Licitamne speras fratris insontis necem

Tibi fore, quando factus es fratris parens?
 Quamvis licerent caetera, hoc saltem tibi
 Licuisse nunquam debuit: matris toros 1000
 Vel ipsa timeat, si qua sit gens tam fera,
 Vbi mensa similes ponit epulanti dapes.
 Quod si nefandum tanta torquere incipit
 Libido pectus, esto, saevarum impio
 Ritu ferarum, polluat coniux tuos 1005
 Centena thalamos, saepe lassari licet
 Te unum inter omnes, dummodo non sit tamen
 Vna inter omnes. fabula infaelix pias
 Vbique Thebas damnat, incesti licet
 Non sponte sceleris; ad tuos matrem toros 1010
 Notam et coactam recipis: erroris miser
 Supplicia solvit Oedipus, poenas tibi
 Superesse dubitas? vado, ut infernae Stygis
 Pro te paretur cymba, Rhadamanthi forum
 Vacuetur omni lite in adventum tuum. 1015

Exit umbra.

Ant. Maneto, gressum siste; iam veniam comes,
 Tecum ibo ad Orcum. siste, venturo viam
 Ostende. nunquid vigilo? vel somnus meos
 Iam ludit oculos? vigilo, sed coniux ubi est?
 Quis nocte nobis coniugem prima abstulit? 1020
 Agnosco, manes, frater, agnosco tuos;
 Tu, tu reversus fratre ab infesto tuam
 Matrem revellis; ibo, raptorem sequar
 Sponsamque in ipso Tartaro amplexu extraham.
 Quid tantum ad atras Ditis inferni domos 1025
 Properare cupio, quo nimis subito ferar?
 Nunquid parari gravia non dixit mihi
 Supplicia frater? nonne moriturum brevi
 Praedixit? esto, funere et poenis meis
 Laetare, frater; funera et poenas tamen 1030
 Non patiar istas: si quis imperio dolos
 Mihique nectit, tutius fulmen Iovi
 Auferre poterit, quam meum feriet caput.

- Macrine, seriem noscere, narrabo libens.
 Nondum nefandae noctis ingemuit moras
 Cristatus ales, obrutis nostris gravi
 Sopore membris, cum per obscuram domum
 Ante ora nati lurida effigies venit, 1110
 Gestans cruenta pallidam dextra facem.
 Quaenam ora, quales praetulit vultu minas?
 Etiam ipsa fors haeseram noti diu
 Oblita vultus: tantus extiterat furor.
 Non talis aderat, qualis extincti patris 1115
 Augustus haeres, purpura et sceptro nitens;
 Cruor, ecce, supplet purpuram, sceptrum faces.
 Iam fratre viso territus fugit toro
 Caracalla, paulum constitit, demum loqui
 Conatur, ore verba luctanti excidunt. 1120
 Tandem profugit, sequitur ultrices trahens
 Secum sorores umbra. me postquam sopor
 Timidam reliquit, misera sperabam diu
 Fore, quae timebam, ficta; cum primum tamen
 Abiisse sponsum comperi, perstat fides 1125
 Somni prioris, si tamen somnus fuit.
- Macr. Ecquid sepultos rursus ad superos putas
 Redire cineres? ecquid infaelix times,
 Quae timida fingis? mortuos quantum prodest
 Tradi sepulchro, fata si miseros iubent 1130
 In morte vitam sumere? aut faciet nihil,
 Quem mors peremit, ipsa vel mors est nihil.
 Sin tantum inanis terret effigies tuum,
 Augusta, pectus, Caesarem quando alloqui
 Nobis licebit, istos penitus excutiam metus. 1135
- Iul. Iterum reversus se licet noctu affore
 Natus negaret, vix, puto, nati fides
 In hoc valeret. sed tamen perge, obsecro,
 Et quaere, tanta nunquid et sponsum simul
 Portenta terrent? ipsa sollicitas preces 1140
 Ornate supplex manibus fundam tuis.
- Intrat Assecla.*
- Ass. Augusta, monstris territus Caesar novis,
 Matrem per omnes clamat infaelix locos
 Et fratris umbras sede ab inferna vocans
 Tristi nefandum devovet Laeto caput. 1145
 Succurre, tantum blanda compescas metum.
- Exeunt Iulia et Assecla.*
- Macr. Vulgus silentum tuque Tartarei potens
 Regina regni, parce, si vestro mea

Nocuere verba numini. agnosco Stygis
 Cymbam capacem, sede in Elisea pios 1150
 Iacere credo, manibus tandem impiis
 Non defuturas credo Furiarum faces.
 Fateor, negabam funere et morte obrutos
 Superesse manes, ista quo citius cadens
 Secura tristes subeat Acherontis domos. 1155
Exit.

<Scena quarta>

Laetus, Milites, Venefica I.

Laet. Manete: voces, sinite, ut effundam ultimas;
 Statimque moriar. afforet misero licet
 Vel ipse Caesar, pauca morituro loqui
 Liceret.

Mil. esto: loquere, sed propera tamen.
 Quodcunque princeps iussit, haud patitur moram. 1160

Laet. Genitor deorum! coelitum faelix cohors!
 Aeterna divorum turba! tu mundi decus
 Radiante curru dividens populo diem!
 Vos reliqua coeli sydera, haud unquam mihi
 Videnda posthac! noctis infernae Chaos! 1165
 Et qui profunda tertiae sortis loca
 Sceptro gubernas! caecaque umbrarum domus,
 Ad quam remittor: verba perituri, precor,
 Audite; vestram testor infaelix fidem.
 Et tu cruore regis irati cinis 1170
 Placande nostro, manibus si quas meis
 Poenas parasti, macte: me poenas libens
 Meruisse fateor pessimas; poenas tamen
 Non ipse merui solus, accedat comes
 Sociusque poenae, qui fuit sceleris comes. 1175
 Luet ille solus scelera, qui monuit nefas,
 Non qui peregit? tela nocuerunt tibi
 Fraternalia, miserum sola fecerunt mea
 Me verba nocuum. moriar et ferrum obvio
 Iugulo retundam, Tartara et manes petam; 1180
 Quod si necari dignus est, quisquis feros
 Ad scelera movit principes, totos brevi
 Turbae nocentum Tartari implebunt sinus,

- Regnique inertis limites nullam piis
 Tradent quietem, nullus aut fiet pius. 1185
 Sed quid morabor? sanguis infestus tuam
 Satiabit umbram, Geta; si fusum impie
 Cruor expiabit sanguinem, capias meum.
 Ven. I. Adsint, et undas saeva Danaidum cohors
 Haurire tandem desinat: plenas cruor 1190
 Iam faciet urnas. sanguinis si quid manus
 Infirma perdet, gutture hunc trino licet
 Stygiae paludis rabidus arripiat canis.
 Iam morere!
Occiditur Laetus.
 toto sanguine effuso potes
 Latere cunctos umbra pallidior deos. 1195
Exit carnifex cum cadavere.
 Hecate triformis noxque et aeternum Chaos,
 Adeste! sacris conscia adspirent meis
 Iurata coelo flumina! infaustae Stygis
 Omen nefandum, luctifer bubo, veni!
 Emergat omne Tartarum, ut vacua Styge 1200
 Geta hunc cruorem solus inimicum bibat.

<Scena quinta>

Antoninus, Audentius, Macrinus, Rufus,
 Venefica I., II., Vmbra Commodi, Severi,
 Nuncius Alexandrinus

- Ruf. Auguste, si quid abditum quaeri velis,
 Dudum parantur sacra, iam restat nihil,
 Nisi ut ipse dicas, cuius ad superos cupis
 Revocare manes. iusseris toto licet 1205
 Aperire mundo Tartarum et lucem diu
 Vmbris perosam tradere, hoc nostrum potest
 Efficere carmen. fare, quid fieri iubes.
 Ant. Si quos vocabis inferos, miseros voca 1210
 Similesque nostri, si tenent similem mei
 Inferna quenquam regna; si nusquam parem
 Reperire poteris, sede ab inferna impios
 Vocate saltem Caesares. quisquis nocens
 De plebe vixit, nescit hic poenae modum,

- Solet timere, ne queat meritas tibi
 Parare poenas. coniugis proprie solet
 Laudare amores, cum tui subeunt tori.
 Quod si doceri, fata quae statuunt, cupis: 1260
 Moriere; reliqua sede Tartarea scies.
- Ruf. Manetis? an vos carmine ignoto hactenus
 Retinebo vinctos? ite, sed miseros sequar,
 Et, quae siletis, flagra Furiarum expriment.
- Ant. Adeone cunctos sola non latitant mea 1265
 Supplicia manes, flumina, ut, postquam bibant
 Lethaea, noscant, quale me solum decet
 Subire fatum? nunquid in poenas satis
 Ventura non sunt saecula et, quicquid necem
 Nostram sequetur temporis? vivus feram, 1270
 Quod nemo patitur mortuus? poena est mihi
 Meminisse poenam gravior, inferni tenent
 Quam claustra regni. damna quaecunque impios
 Inopina feriunt, levius incautos premunt.
 Sed lenta perimunt; esto. sed quoniam licet 1275
 Praenosse poenam, fortius manes petam;
 Et si placebit forte Tartareo Iovi
 Me puniendum tradere, Eumenidas petat
 Furiasque plures, poena ut affligant reos:
 Lassabo cunctas sceleris ultrices deas 1280
 Triumque fiam solus Eumenidum labor.
- Aud. Cur tantum inanes metuis umbrarum minas?
 Dum tu coactis vinculis digne premas,
 Metuenda Parthi terga, dum dominum colat
 Extrema mundi terra, quae tepido sinu 1285
 Solem calenti condit occiduum freto.
- Macr. Credisne, Caesar, iura factorum rudes
 Praescire manes? an miser poenas times,
 Quas umbra tantum nuntiat? miseras puto
 Animas nocentum, sceleris immeriti pios 1290
 Damnare solitas, scelera dum norunt sua.
- Intrat Nuncius.*
- Nun. Maternianus, Caesar, impertit tibi
 Per has salutem literas.
- Ant. istas legat
 Macrinus; animus nescit in tantis malis
 Securus ista legere. Macrine, excipe. 1295
- Exeunt omnes excepto Macrino.*

<Scena sexta>

Macrinus *solus*

Macr. Grates, benigne Iupiter, grates tibi,
 Fortuna, summas. si quid inimicus mihi
 Parare damni statuit, inveniam dolos;
 In his patebunt literis. sed quid lego?
 'Postquam vetusto more fatidico Iovi
 Mactata cecidit victima, e tacitis furens
 Aditis sacerdos talibus pandit deum:
 Arripere Ausonii sceptrata infaelicia regni
 Maxima Macrini spes est, animoque nefandas
 Principis exequias ingrataque vulnera volvit.'
 Hoc te sacerdos docuit? haec Hammon tibi
 Responsa retulit? non sat insontem tibi est
 Damnare falsi criminis? pergis deorum
 Simulare mendax verba? quae nunquam Iovis
 Simulare Maenas potuit? an superos putem
 Deloquutos falsa? mendaces scio,
 Si tale quicquam praedicant. sed si tuus
 Mentitur ista livor, hoc saltem innocens
 Gaudere potero, credulus tantis dolis
 Quod ista princeps nescit et, si quid meae
 Vires valebunt, nesciet, donec feram
 Subitamque mortem sentiat; tuque inscius
 Te vera forsane dicere invitum scies.

Actus quintus
<Scena prima>

Macrinus, Martialis

Macr.	Quousque, superi, vivet? et, nostris diu Satiatus umbris, debitum fato trahet	1320
	Dudum cadaver? ultro mors dignum mori Scelerata refugit? et suis taedet Iovem Saevire telis? terra quod peperit nefas? Quod grande facinus? ut semel mundi parens	
	Impendat ignes, dumque Vulcani manus Novos Tonanti reddit, extinguat suos.	1325
	Sopita credo fata et immerito Iovem Regnare mundo, fronte dum torva minax Caracalla iugulis ludit et inultos metit	
	A stirpe populos. misera gens, toto simul Damnata coelo, quos nec Hannibalis furor	1330
	Et amanda nobis Trebia permistos darent Patriae favillis. grande solamen tulit Commune populi fatum et a multis quies	
	Secura damnis; fata nunc omnes manent Indigna, quotquot regis unius furor	1335
	Mori iubebit. quodque in aerumnis leve est, Vel flere nocuit, nec sua misero licet Miserum videri morte, nisi dum fit miser.	
	O terra vitae prodiga! o fati nimis Securus orbis! solus ego, solus graves	1340
	Patiar ruinas? damna me tantum petent? Coite gentes, saxa et incensas faces Iaculetur orbis; quisque quod patitur scelus,	
	Patientur omnes. fata non tollit mora, Non fata lenit; ipse quod sensim ruit,	1345
	Gravius peribit mundus et melius cadet. Nunc aequa ab ipso crimine exemplum petat Iustitia, quantas, proh, miser poenas dabit!	
Mart.	Mea me, Macrine, damna securum diu Fecere, nostra iam metus vincunt mala.	1350
	Iacet peremptus frater et gravior iacet Vel fratre fama, dum breves auras traho. Pars melior aerae, vita, cum morior, mea Qua non periret vita; proh regis furor!	
	Sic, ut peremptus certius caderem, cado	1355

- Bis interemptus: morior et mundo et mihi.
Sed cur dolore vincor? et inanes meas
Fundo querelas? damna cum nequeat miser
Sanare, damna ferre constanter iuvat. 1360
- Macr. Haec, Martialis, mitte: degenerem timor
Animum probabit. damna si te non movent
Privata, saltem damna te moveant mea
Patriaegue: populum, regna et insidias timet
Caracalla nostras; quod timet facinus, ferat. 1365
Cur tam paratam nominis laudem fugis?
Quin vota peragas? hoc erit pietas scelus,
Pius homicida. perge, si vivis, tibi
Erit ipsa splendor vita; si moreris, nihil
Moriendo perdas: nam quid amittat, cui 1370
Vixisse damnum fuerit et lucrum mori?
- Mart. Mandata peragam vestra, et optatas negat
Cum vita laudes, has mihi fatum dabit.
- Macr. Fiat, nec ullos voce sollicita deos;
Tibi causa melior numen et maius tibi 1375
Numen erit ensis. citius hinc temet rape,
Ne suspicentur facta; nunc princeps adest.

<Scena secunda>

Antoninus, Macrinus

- Ant. Macrine, tandem fare: quid scribit suis
Maternianus literis?
- Macr. istis, rogas,
Quid continetur literis? prorsus nihil 1380
Nisi pauca scribit verba et antiquam docet
Morem sacrorum, quamque ad humanas preces
Sit surdus Hammon, fataque haud nosci deum
Potuisse vacuis, caede centena, focis.
- Ant. Solos silentes esse credebam inferos. 1385
Silet, ecce, superum turba, nec liceat meos
Praenosse casus. num timet mundi arbiter,
Ne forte desit spiritus mortis modum
Nostrae loquenti? fulmine et tonitru licet
Tutus loquatur, nubibus ruptis sonet, 1390
Qua clade moriar, nec suum muto caput
Recondat antro. sed tamen metuo nimis,

Quod verba superum vera Macrinus tacet.
Nunquid, Macrine, nuncius praesto est?

Macr. adest.

Ant. Iube introire.

Exit Macrinus.

fata quae misero imminent! 1395
Metuuntne superi, tale si quicquam parant,
Narrare aperte? semper ambiguus solent
Lactare verbis? cuncta, quae frustra tacent,
Tandem licebit nosse, cum iugulum petet
Districtus ensis; et tamen frustra truces 1400
Tentabit ictus, perditum ferri impetum
Iugulo repellam. si parat fulmen suum
Iniquus in me Iupiter, tutum caput
Vrbis ruina protegam, et subitos cruor
Extinguet ignes: morte quacunq̄ue obruar, 1405
Ad Stygia nunquam regna sine sociis ferar.

<Scena tertia>

Antoninus, Martialis Nuncii Alexandrini
vestibus indutus, Rufus, Milites

Ant. Accede, tunc nuncius? quodnam novi
Maternianus?

Mart. literas, Caesar, dedi.

Ant. Nihilne praeter literas solas tibi
Mandavit istas? nonne, quae superum forent 1410
Responsa, dixit?

Mart. vidimus, Caesar, Iovi
Grandes parari victimas, nondum tamen
Sua solvit ora Iupiter. sperat brevi
Maternianus, certa quod precibus dabunt
Responsa superi; tuque tunc, Caesar, novis 1415
Tua fata nosces literis.

Ant. fatum sciam
Tunc, cum videbo; scilicet melius Iove
Hoc ipse novi. nescius fati deus,
Postquam peremptum viderit, forte indicet,
Qua clade perimar. imminet fatum mihi 1420
Subitum ferumque, cuius ut citius feros

- Praevertat ictus, debuit coeli cohors
 Dudum cruenta tincta Terrigenum nece
 Sumpsisse tela, debuit diro omine
 Terrere mundum Iupiter; solita ac levi 1425
 Ruina nostra cadere non debet via.
 Sed esto. surdos rursus aggrediar deos,
 Tu pauca vestro iussa Praefecto feres;
 Hic, dum paratas afferam tabulas, mane.
- Mart. Tuque hic manebis; quodque te superum pater 1430
 Docere renuit, improbe, hinc discas licet.
- Ant. Quis hic locus? quis ille, qui mundi videt
 Dominum iacentem? vincla quae miserum premunt?
 Nobisne onusta grande Sisyphum sedet
 Cervice saxum nec reluctantem sinit 1435
 Corpus supinum tollere? an volucris rota?
 Vel me ligatum Caucasi accepit latus?
 Verumne vulnus sentio? an Stygius furor
 Pectus nefandi conscium sceleris vorat?
 Vtrumque miserum torquet et torquet magis, 1440
 Quod, cum perirem, sordida occubui manu.
- Mart. Nondum, sceleste, desinis nostram probris
 Lacerare famam? conspice authorem tuae,
 Scelerate, caedis; ecce, qua premeris manu.
Personam exiit.
- Non erubescis? nunquid, homicida impie, 1445
 Nondum fateris dexteram nostram tuo
 Non esse inertem funeri? en, fratris necem
 Hic vindicabit ictus, hoc laesam impetu
 Reparabo famam.
- Iterum percutit.*
- Ant. fama dum laesa est tibi,
 Ego perdo vitam; dumque tu quereris tuum 1450
 Periisse fratrem, pereo. sed quoniam cado,
 Vtinam ruina premere potuissem Inferos
 Totaque ruptae mole telluris leves
 Obruere manes, tota ut eversa Styge
 Indigna reliquos anima conscendat polos! 1455
- Expirat.*
- Mart. I, scande coelos, sydus accedens novum
 Augebis astra; te tamen proprio prius
 Cruore spargam, forte sanguineis polo
 Nitere maculis more stellarum potes.
Intrat Rufus.

Ruf. Quid iste gemitus? quid velit subito domus
Plangore resonans? Caesar occisus iacet?
Vbi cladis author latitat? hunc, si quid mihi
Artis nefandae restat, armatum licet
Videndo perdam; noxia herbarum lue
Vertam cruentas in suum iugulum manus. 1465

Mart. Si te potentem credis herbarum, impie,
Adhibere succos poteris, ut possis tuum
Sanare vulnus.

Rufum occidit. intrant Milites.

Ruf. perimor; ah, perimor miser.

Mil. Perimite.

Mart. quoniam principem cogor sequi,
Ibo, ibo in ipsa persequar miserum Styge. 1470

Corruit super corpus Antonini.

<Scena quarta>

Iulia, Milites

Iul. Nondum impotentis ira Fortunae cadit?
Nondum? nec una tot iacet miseris domus?
Vtinam iaceret tota! post fatum viri
Adhuc tremendum, triste post fatum Getae,
Quae me vetaret esse securam, fuit 1475
Res una, natus; qui licet cecidit mihi,
Patriae dolendus, vota geminantur tamen,
Interque luctus habeo, quod possum deos
Adhuc rogare, postque tot clades, deos
Adhuc timere. misera! cum speres nihil, 1480
Quantum est timere miserum! at hinc membra auferant
Lanianda canibus. Iupiter digne premat
Acheronte toto, noxiae supra caput
Animae vagentur, dummodo tandem mihi
Accedat unum: moriar. hoc possum capi, 1485
Invicta reliquis; tela nam toties deus
Perdit nocendo, tela ut haud rursus premant
Nisi non nocendo. subita mors miseris salus
Et vita quaedam est, posse, cum cupias, mori.
Hoc sors, hoc ipsum si negat fatum, dabo. 1490
Ite, ite celeres, veniat et plangat simul
Macrinus: acer fit levis socio dolor.

- Mil. Iussa haud moramur vestra Macrino dare:
Exeunt Milites.
- Iul. Abeunte turba, tempus oblatum petit,
Vt abirem et ipsa. quid trahi funus placet, 1495
Miserasque duco tristis exequias meas?
Inter ruinas stirpis et semper novis
Deflenda lacrymis funera et lacrymis meis
Intrepida maneo? cur nigras superi faces
Interque tantos, misera quos video, rogos 1500
Rogum invidebant? busta non mihimet peto
Discreta reliquis, busta si reliquis dabunt;
Quod si negantur, fata properabo mea
Avidoque cineres ore ferventes bibam,
Quo fiat ardens corpus, ut peream, rogos. 1505
Sic, dum cruentus facta miratur mea,
Miseretur hostis, cumque supremos dabit
Iam victa gemitus, clarius victor gemat.
Sed quid moraris anima? quid socium dare
Viro recusas? verus in flammis amor 1510
Cinereque melius fulget, ut clarae solent
Iam iam cadentes pulchrius Phoebi faces.
O qui merentes portitor manes, Charon,
Servas vehisque: grandis expectet rates
Onere soluto, dum potens opibus satis 1515
Regina venio, quod potens raro solet,
Ad te tuosque comite non uno locos.
Mihique vires vel semel liceat tibi
Praestare dextra, vel semel liceat: cadam.
In ferrum cadit.

<Scena quinta>

Macrinus, Agrippa, Rhetianus, Nemesianus et Milites

- Macr. Quis nuper orbi piceus incumbens vapor 1520
Infecit oras? quae tenet nostras domos
Inferna facies? vincla credibile est canem
Rupisse Stygium ferrea et hinc populum suam
Traxisse saniem, dirus ut senior gerat
Lassata conto brachia, immensa feret 1525
Dum cymba turbam? blanda, proh, quantas habet
Fortuna vires, sive contemptus parat

- Expetere poenas seu parat regum pios
 Pensare mores! fata speravi manu
 Regi abstulisse, fata cum dederit meis 1530
 Maiora votis. siste properatos nimis,
 Fortuna, honores; siste, quas nobis paras,
 Fortuna, palmas. vita ne claudat dies
 Regno superstes, fiat et gravior tuis
 Ruina donis. si tamen, rebus, velis, 1535
 Credam secundis, brevior imperio cadat
 Et honore vita; maximo tanti est mihi
 Iacere regno.
- Agr. fortis et vasti potens
 Moderator orbis, causa quae pridem deos
 Fecit faventes, causa nunc eadem dabit 1540
 Similes futuros. vota sed ponas tua,
 Opus est, cruore, grande quo facinus cadat,
 Fortuna quod incepit: haec, multo nocens
 Quae scelere crevit, scelere rumpenda est domus.
- Macr. Actum est, et ipsos constat has nostras manus 1545
 Probasse superos, dum reos sceleris deum
 Cortina peragit, peragit et sceleris reos
 Inferna rabies, quos Chaos vastum obruit,
 Nox scelere digna, dignus et thalamis locus.
- Rhet. Dimitte, Caesar, dira ut inferni cohors, 1550
 Feralis acies, nata punire impios
 Et facere, sceleri grande supplicium ferat,
 Quod paveat Acheron, ipse quod maesti horreat
 Custos profundi. cura te patriae manet,
 Te cura populi, cuius accensus furor 1555
 Nescit reponi. grande ne sceptrum ruat,
 Succurre; saepe valuit in crimen timor.
- Nem. Satis iste patuit strepitus et notus satis
 Populi tumultus. saeviet procerum simul
 Plebisque murmur, non tamen primo furet; 1560
 Sed saxa veluti littoris venti fragor
 Primus pererrat, antequam fluctus parat
 Coeli latentis ira, vel pontum timet
 Totoque trepidus nauta discedit mari.
- Macr. Securus esto. sentient populus meam 1565
 Patresque curam, sentiet mundus suum
 Gravius remitti pondus et, qui me malum
 Parendo novit, videat imperio pium.

Hinweise zur Textgestaltung

Zugrunde liegen die einzige vollständige Handschrift des ca. 1617-1619 aufgeführten Dramas (Ms. Rawlinson C 590 [B = Bodleiana, Oxford], leicht zugänglich durch die Faksimile-Edition von Binns [1983]) und die zweisprachigen Ausgaben von Mahaney/Sherwin bzw. Sherwin/Freyman (1976, Text bzw. Übersetzung) und Baumann (1984). Für ausführliche Angaben zu der von vier Schreibern stammenden Handschrift mit ihren Korrekturen, Umarbeitungen und Ergänzungen (so besonders für die Rollen von Assecla, Audentius, Geta) und zu einer weiteren unvollständigen Handschrift, wohl eine Schauspielerkopie der Rolle des Antoninus (Ms. Thr. 10,1ff. 8-19 [H = Harvard University]) vgl. die ausführlichen Angaben und Fehlerlisten bei Mahaney/Sherwin S.1-9, 23-30 und Baumann S.15f., 105-107.

Die orthographischen Eigenheiten des Originals wurden nach Möglichkeit beachtet. Orthographie und Interpunktion wurden jedoch im Gegensatz zu den beiden bislang vorliegenden Editionen überarbeitet und vereinheitlicht. So wurde stets gedruckt *i* für *j*, *v* für konsonantisches *u*, *u/V* für vokalisches *u/U* (*volvit* statt *voluit*, *solvit* statt *soluit* [1256, 1305, 1413 - auch gegen die beiden Übersetzungen]) sowie *Aegyptum* statt *Aegyptum* (1083), *caetera* statt *cetera* (999), *coel-* statt *cael-* (15, 20, 29, 51, 62, 67, 138, 162, 516, 526, 551, 568, 872, 876, 901, 923, 926, 957, 985, 1059, 1061, 1067, 1198, 1331, 1456), *coepta* statt *cepta* (301), *-fael-* statt *-fel-/foel-* (886, 1008; 338, 1303), *-fraen-* statt *-fren-* (390, 447, 728, 742), *nuncius* statt *nuntius* (1394, 1407), *nunquid* statt *numquid* (1268), *syd-* statt *sid-* (115, 950, 984), *Tisyphone* statt *Tisiphone* (150). Groß geschrieben wurde: 2 *Lares*, 4 *Penates*, 11 *Senatus*, v57 *Consules*, 58 *Senatum*, 102 *Consul*, 110 *Consul*, 110 *Senatus*, 509 *Chaos*, v598 *Militum*, 897 *Praefecto*, v960 *Vmbra*, 1075 *Furiarum*, 1152 *Furiarum*, 1180 *Tartara* (auch Mahaney, Baumann), v1407 *Nuncii*; klein dagegen: 25 *urnae*, 528 *nulla*, 589 *deus*, 599 *deus*, 647 *terra*, 770 *princeps*, 771 *princeps*, 929 *princeps*, 982 *chorus*, 1147 *tuque*, 1272 *inferni*, 1302 *deum*, 1319 *superi*, 1550 *inferni*. Beibehalten wurde *Imperium* neben *imperium*.

Das Darstellerverzeichnis wurde ergänzt; die Erläuterungen wurden von den Darstellernennungen vor den Szenen übernommen und dort gestrichen (1,1 *Imperatores*, *mater Imperatorum*, *Praefecti*, *Asper*, *Asper*, *Consules*, 1,2 *cives* [durch Klammermarkierung im Original eindeutig nur Erläuterung, keine weiteren Darsteller; bei Baumann missverständlich], 1,3 *Consul*). Die innerhalb der Akte lediglich am Rand durchgezählten Auftritte wurden hier als *Scenae* ergänzt; die handschriftlich am Rand gegebenen und auch bei Mahaney dort gedruckten Regieanweisungen wurden wie bei Baumann im Text eingeschoben. Ausgeschrieben wurde 219 *Praefecti* statt *Praef.*; v1147 *Iulia* statt *Iul.*; v1468b *occidit* statt *occid.*; abgekürzt wurde 1232 *V. I., II.* statt *Venef. amb.*. Die Reihenfolge der Darsteller wurde geordnet 3,2 statt *IMaeMat*, am Ende der Akte wurde jeweils gestrichen *Finis Actus Primi, secundi, Tertii, Quarti*.

- 5 *domina rerum* B^c, Mahaney, Baumann statt *domina, salve* B, H
 6 *proceres avete* B^c, Mahaney, Baumann statt *salvete proceres* B, H
 28 *faceret* Mahaney, Baumann statt *faceretd* B
 50 *victrice* B^c, Mahaney, Baumann statt *ultrice* B
 51 *desere* B, Baumann statt *deseri* Mahaney
 70 *mora* B^c, Mahaney, Baumann statt *moram* B
 88 *exagitat* B^c, Mahaney, Baumann statt *exgitat* B
 95 *Caracallae* B, Baumann statt *Caracalla* Mahaney
 130 *merito* Baumann statt *metito* B, Mahaney
 148 *Pap.* ergänzt Mahaney, Baumann
 163 *vorasse* Mahaney, Baumann; B unleserlich
 184 *necem* B^c, Mahaney, Baumann statt *moram* B
 228 *spatiosus* B, Mahaney, Baumann statt *spaciosus* H
 242 *necem* B, Mahaney, Baumann statt *neem* H
 254 *quo manus* B, Mahaney, Baumann statt *quo minus* H
 254 *ferox* B, Mahaney, Baumann statt *furor* H
 271 *poenae culpa* B, Mahaney, Baumann statt *culpa poena* H
 279 *refugis* B^c, H, Mahaney, Baumann statt *refugit* B
 282 *si quid ulterius* B, Mahaney, Baumann statt *quicquid ulterius* H
 326 *istud* B^c, Mahaney, Baumann statt *octius* B, H
 357 *cum* B, Mahaney statt *dum* H, Baumann
 357 *propior* Mahaney, Baumann statt *proprior* B
 372 *nec* B^c, H, Mahaney, Baumann statt *et* B
 374 *timeres* B^c, H, Mahaney, Baumann statt *dolores* B
 380 *ibo* B, Mahaney, Baumann statt *iibo* H
 n380 *accedit et pugione traicit* B, Mahaney, Baumann statt *Get. occi.* H
 381 *tecum dona* B, Mahaney, Baumann statt *dona tecum* H

- 390 *fraena* H statt *frena* B, Mahaney, Baumann
407 *qua* B, Mahaney, Baumann statt *quam* H
410 *patriae* Beck statt *patria* B, Mahaney, Baumann
421 *fiant* B, Mahaney, Baumann statt *fient* H
422 *igni* B, Mahaney, Baumann statt *igne* H
n432 *exit Rufus cum cadavere* B, Mahaney, Baumann; ausgelassen in H
n442 *exit Antoninus* B, Mahaney, Baumann statt *exit* H
463 *plus quam* Baumann statt *plusquam* B, Mahaney
473 *Danaidum* Mahaney, Baumann statt *Daniadum* B
521 *fato* Beck statt *fatu* B, Mahaney, Baumann
542 *adesto* B, Mahaney statt *adeste* Baumann
564 *populit* B^c, Mahaney, Baumann statt *feriit* B, H
566 *intrat Antoninus cum ceteris* B, Mahaney, Baumann statt *Ant: intrat* H
576 *iste* B, Mahaney, Baumann statt *ille* H
581 *citius* B^c, H^c, Mahaney, Baumann statt *ocytius* B, H
595 *plectibus populus luit* B^c, H, Mahaney, Baumann statt *plectibur princeps reos* B
596 *poenis meas* B^c, H, Mahaney, Baumann statt *quantum potest* B
597 *exhaurit* B^c, H, Mahaney, Baumann statt *extendit* B
612 *urbem* B, Mahaney, Baumann statt *urbes* H
n617 *exeunt ... Materniano* B, Mahaney, Baumann statt *exit* H
626 *armatas* B, Mahaney statt *armatus* Baumann
654 *multa* B^c, Mahaney, Baumann statt *pulchra* B
688 *magnis rebus* Mahaney, Baumann; B unleserlich
720 *proli Roma* B^c, Mahaney, Baumann statt *Roma proli* B
733 *malignas* B, Baumann statt *malignos* Mahaney
741 *nobis* B^c, Mahaney, Baumann statt *regis* B
746 *huc* Mahaney, Baumann statt *hunc* B
748 *cedit* B^c, Mahaney, Baumann statt *cadit* B
773 *excelsissimum* H, Mahaney, Baumann statt *exelcissimum* B
785 *pectori ... meo* M, Mahaney, Baumann statt *ammo*, verbessert zu *gravius ... mihi* H
804 *meas* B, Mahaney, Baumann statt *meos* H
805 *extinguet* B, Mahaney, Baumann statt *extinquat* H
807 *aqua* B, Mahaney, Baumann statt *unda* H
810 *dulcis* B, Mahaney, Baumann statt *dulce* H
814 *leves crescunt* B^c, H, Mahaney, Baumann statt *suas gemmat* B
815 *protrahuntur* B^c, H, Mahaney, Baumann statt *protrahatur* B
827 *meus* B, Mahaney, Baumann statt *mei* H
829 *Ass:* B^c, Mahaney, Baumann statt *Ruf:* B, H
829 *est* B^c, H, Mahaney, Baumann; ausgelassen in B
836 *timenda* B, Mahaney, Baumann statt *timenenda* H
849 *matrique* B^c, Mahaney, Baumann statt *mratrique* H^c, *fratrique* B, H
863 *Aegipto* B, Mahaney, Baumann statt *Aegypto* H
864 *ruens* B, Mahaney, Baumann statt *fluens* H
n871 *exeunt ... Materniano* B, Mahaney, Baumann statt *exit* H
879 *libare quondam* B^c, Mahaney, Baumann statt *iam vestra sacra* B
880 *iam vestra sacra* B^c, Mahaney, Baumann statt *quondam libare* B
883 *voti* B^c, Mahaney, Baumann statt *dando* B
886 *choros* Mahaney, Baumann statt *cohoros* B
893 *Hymeneiis* Mahaney, Baumann statt *Hymineis* B
v899 *Consules* Baumann statt *Cons:* B Mahaney
904 *sponsam* B statt *sponsum* Mahaney, Baumann
919 *huc* B, Baumann statt *hui* Mahaney
928 *Citherea* B, Mahaney, Baumann statt *Cytharea* H
929 *decorem* B, Mahaney, Baumann statt *docorem* H
931 *iniqua* H, Mahaney, Baumann statt *inqua* B
933 *lacus* B^c, H, Mahaney, Baumann statt *lacas* B
947 *velint* B, Mahaney, Baumann statt *volunt* H
949 *fecisse* B, Mahaney, Baumann statt *faecisse* H
n949 *inter canendum exit* H, Mahaney, Baumann; ausgelassen in B
969 *Phlegethon* Mahaney, Baumann statt *Phlegeton* B
981 *Phlegethontis* Mahaney, Baumann statt *Phlegontis* B
989 *nigrior* B, Baumann statt *negrior* Mahaney
989 *fiat* B^c, Mahaney, Baumann statt *eius* B
990 *eius* B^c, Mahaney, Baumann statt *fiat* B
1018 *vel* B, Mahaney, Baumann statt *an* H
1027 *nunquid* H, Mahaney, Baumann statt *numquid* B
1032 *tutius* B, Mahaney, Baumann statt *tutius* H
1040 *perimat* B, Mahaney, Baumann statt *perimet* H
1046 *letum* B, Mahaney, Baumann statt *lethum* H

1047	<i>petitus</i> B, Mahaney, Baumann statt <i>peremptus</i> H
1053	<i>obiciens</i> Baumann statt <i>obiicens</i> B, Mahaney
n1088	<i>exeunt</i> H, Mahaney, Baumann; ausgelassen in B
1132	<i>aut</i> B ^c , Mahaney, Baumann statt <i>vel</i> B
1174	<i>accedat</i> Beck statt <i>accidat</i> B, Mahaney, Baumann
1177	<i>peregīt</i> B ^c , Mahaney, Baumann statt <i>peremit</i> B
1189	<i>adsint</i> B ^c , Mahaney, Baumann statt <i>adsit</i> B
1189	<i>Danaidum</i> Mahaney, Baumann statt <i>Daniadum</i> B
1190	<i>plenas</i> Mahaney, Baumann statt <i>plinas</i> B
1198	<i>Stygis</i> Mahaney, Baumann statt <i>Strybis</i> B
1230	<i>Phlegethon</i> Mahaney, Baumann statt <i>Phlegeton</i> B
1268	<i>satis</i> B ^c , H, Mahaney, Baumann statt <i>petis</i> B
1271	<i>quod</i> B, Mahaney, Baumann statt <i>quae</i> H
1274	<i>incautos</i> Beck statt <i>in cautos</i> B, Mahaney, Baumann
1276	<i>fortius</i> B, Mahaney, Baumann statt <i>fortior</i> H
1278	<i>Eumenidas</i> H, Mahaney, Baumann statt <i>Eumendas</i> B
1278	<i>petat</i> B, Mahaney, Baumann statt <i>paret</i> H
1286	<i>occiduum</i> Beck statt <i>occidum</i> Mahaney, Baumann; B unleserlich (<i>occid...</i>)
1294	<i>animus</i> B ^c , H, Mahaney, Baumann statt <i>animum</i> B
1295	<i>excipe</i> B, Mahaney, Baumann statt <i>accipe</i> H
1310	<i>simulare</i> B ^c , Mahaney, Baumann statt <i>cogitare</i> B
1311	<i>deloquutos</i> Beck statt <i>de loquutos</i> B, Mahaney, Baumann
1315	<i>princeps</i> B ^c , Mahaney, Baumann; ausgelassen in B
1323	<i>telis</i> Mahaney, Baumann statt <i>taelis</i> B
1334	<i>multis</i> B ^c , Mahaney, Baumann statt <i>tantis</i> B
v1378	<i>V II</i> B, Mahaney, Baumann statt <i>V III</i> H
1383	<i>deum</i> B statt <i>deorum</i> Mahaney, Baumann
1386	<i>turba</i> B, Mahaney, Baumann statt <i>lingua</i> H
1393	<i>quod</i> B, Mahaney, Baumann statt <i>ne</i> H
1397	<i>narrare</i> B, Mahaney, Baumann statt <i>parare</i> H
1407	<i>quodnam</i> Beck statt <i>quod nam</i> B, Mahaney, Baumann
1420	<i>qua clade</i> B, Mahaney, Baumann statt <i>quo morte</i> H
1422	<i>coeli</i> B, Mahaney, Baumann statt <i>coelis</i> H
1423	<i>cruenta</i> B ^c , Mahaney, Baumann statt <i>ferali</i> B, H
1423	<i>Terrigenum</i> B statt <i>Terrigenorum</i> Mahaney, <i>Terrigenarum</i> Baumann
1453	<i>ruptae</i> B ^c , H, Mahaney, Baumann statt <i>rupte</i> B
1455	<i>conscendat</i> B ^c , H, Mahaney, Baumann statt <i>conscenda</i> B
n1455	<i>expirat</i> H, Mahaney, Baumann; ausgelassen in B
1505	<i>peream</i> B ^c , Mahaney, Baumann statt <i>pereat</i> B
1541	<i>similes</i> B ^c , Mahaney, Baumann statt <i>talis</i> B
1546	<i>deum</i> B statt <i>deorum</i> Mahaney, Baumann

Für weitere handschriftliche Korrekturen in B und H - offensichtliche Fehler, aber auch bewusste Umarbeitung mit z. T. unleserlichem ursprünglichem Wortlaut - vgl. die Liste von Mahaney/Sherwin S.23-27.

'Komma' gestrichen vor *et, atque, -que, neque, nec, aut, vel, -ve, an, quam* u.ä.: 9, 20, 26, 33, 36, 41, 44, 45, 47, 48, 60, 78, 81, 83, 83, 84, 110, 111, 112, 116, 129, 138, 144, 193, 197, 232, 233, 259, 264, 283, 284, 289, 292, 295, 296, 300, 303, 306, 316, 319, 327, v337, 347, 354, 355, 374, 374, 375, 380, v381, 384, 386, 388, 390, 398, 431, 433, 434, 438, 448, 448, 450, 453, 477, 489, 491, 508, 510, 516, 521, 539, 541, 543, 569, 570, 572, 596, 606, 610, 611, 615, 620, 633, 647, 665, 668, 670, 693, 695, 695, 704, 708, 710, 714, 729, 742, 747, 761, 768, 770, 784, 786, 790, 790, 790, 790, 801, 813, 819, 823, 825, 837, 848, 852, 858, 861, 870, 881, 884, 895, 904, 914, 926, 961, 970, 984, 985, 1036, 1047, 1051, 1052, 1052, 1055, 1074, 1077, 1079, 1143, 1147, 1157, 1180, 1206, 1209, 1216, 1234, v1236, 1237, 1269, 1305, 1315, 1329, 1331, 1343, 1347, 1357, 1363, 1364, 1371, 1375, 1381, 1435, 1440, 1488, 1497, 1498, 1499, 1503, 1514, v1520, 1523, 1528, 1536, 1558, 1563

'Komma' gestrichen nach: 14 *solusque*, 102 *Consul*, 110 *hoc*, 138 *salute*, 249 *miseros*, 320 *sce- lere*, 346 *fundata*, 365 *contempta*, 397 *agnus*, 397 *pavens*, 418 *moriens*, 439 *timendus*, 441 *turba*, 494 *vicit*, 494 *mora*, 523 *suis*, 545 *revulso*, 569 *veneranda*, 607 *tectos*, 620 *curru*, 648 *cadente*, 655 *hac*, 663 *et*, 664 *recisum*, 695 *ferox*, 721 *mater*, 735 *sorores*, 816 *cinere*, 879 *quondam*, 886 *Titan*, 924 *facta*, 976 *punitos*, 1279 *Furiasque*, 1332 *Trebia*, 1360 *constanter*, 1459 *maculis*, 1475 *quae*, 1498 *lacrymis*, 1561 *littoris*, 1565 *securus*

'Komma' ergänzt: 1, 3, 4, 4, 6, 8, 8, 10, 13 *iacuit*, 13 *en*, 15, 15, 16, 17 *obruant*, 20, 37, 42 *astra*, 51, 52, 53, 61, 61, 63, 64 *tellus*, 68, 82 *pande*, 82 *poteris*, 89, 100 *petit*, 102, 111, 113, 113, 114, 122, 122, 125, 125, 126, 127, 131, 131, 141, 143, 148, 148, 155, 160 *deorum*, 163, 164, 164, 165, 165, 167, 172 *manus*, 178 *ecce*, 180 *tamen*, 181 *fili*, 187, 188, 190 *noscant*, 191 *dolet*, 191 *Chilo*, 193 *magis*, 198, 200 *rogat*, 206, 215, 216, 216, 218, 220, 238, 243 *fulmen*,

- 243 *vindex*, 246 *deos*, 248, 250, 251, 268 *agnosco*, 271, 278, 280 *vigoris*, 281, 282, 287 *fata*, 293, 294, 298, 304, 305, 308, 308, 310, 310, 311, 311, 313, 314 *ignave*, 324 *utaris*, 325 *et*, 331, 331, 331, 337 *Rufe*, 337 *perge*, 338 *secunda*, 344 *tu*, 357, 359 *eheu*, 361, 364 *sua*, 367, 371, 373, 374, 374, 376, 377, 378, 381, 381, 384, 391 *victus*, 391 *en*, 400, 407, 407, 407, 421, 421, 434, 435 *vosque*, 438, 444, 444, 446 *haud*, 446 *fuit*, 447, 449 *nate*, 450, 456, 464, 468, 478 *odia*, 478 *noceant*, 481 *vestri*, 481 *precor*, 483 *iubes*, 491, 496, 499 *fare*, 500, 501 *horret*, 503 *quies*, 518, 518, 520, 530, 533 *eloquere*, 535, 536 *leo*, 537, 537, 542 *adesto*, 546, 547, 552 *da*, *meorum*, 555, 555, 555, 559, 560, 563, 565, 565, 566, 569, 573, 575 *vos*, 575 *precamur*, 577, 578, 581 *citius*, 581 *dico*, 582, 585, 598 *senior*, 598 *Audenti*, 599, 599, 600 *aegre*, 602, 609 *istas*, 610 *sponte*, 614 *dolis*, 618 *Quirites*, 624, 625 *Macrine*, 629 *pertuli*, 630, 637 *pudor*, 640, 641, 652, 657, 649, 659, 681, 681, 688, 690, 690, 692 *miti*, 698 *nervo*, 698 *puer*, 699, 700, 704 *et*, 709, 711, 714, 716 *tunc*, 718, 726, 735, 741, 748, 749, 750, 750, 752, 755 *et*, 756 *et*, 759, 759, 760 *ruerem*, 774 *agnosco*, 783, 790, 791, 791, 804 *Tethys*, 806, 807 *magis*, 819, 819, 821, 824, 826, 829, 836, 847, 849, 853 *te*, 859 *manet*, 860 *Materniane*, 861, 878 *cruor*, 879, 886, 887 *Macrine*, 890, 890, 890, 893 *ecce*, 897, 897, 899 *faces*, 899 *Hymen*, 900 *has*, 900 *Hymen*, 907, 915, 916, 917 *deorum*, 919 *adsis*, 921, 924, 926, 934 *laetare*, 935 *dea*, 950, 951, 952, 953, 953, 953, 956, 957 *nox*, 958 *servient*, 960, 961, 962, 963, 963, 963, 979, 980, 984, 985, 988, 988, 1001, 1001, 1013, 1021 *frater*, 1030, 1034, 1034, 1035, 1036 *tu*, 1036 *Rufe*, 1037, 1039, 1041, 1044, 1050 *en*, 1055, 1060, 1062, 1063, 1081, 1081, 1084, 1085, 1087, 1089, 1089, 1091 *luctuum*, 1091 *credo*, 1099, 1100, 1101, 1105, 1106 *Macrine*, 1117 *cruor*, 1117 *ecce*, 1124, 1124, 1128, 1131, 1133, 1134 *Augusta*, 1137 *vix*, 1137 *puto*, 1138, 1138, 1156, 1156, 1160, 1167, 1168, 1168, 1176 *nefas*, 1181, 1182, 1187, 1196, 1199 *bubo*, 1202, 1202, 1203 *nihil*, 1214 *modum*, 1219 *quasque*, 1219 *polos*, 1225, 1230, 1232, 1232, 1234, 1236 *ecce*, 1240 *Commode*, 1241, 1241, 1241, 1249, 1255, 1256, 1257, 1260, 1260, 1263 *ite*, 1264, 1264, 1266 *flumina*, 1266 *ut*, 1267 *noscant*, 1269, 1270, 1287 *credisne*, 1288, 1292, 1292, 1295, 1296 *grates*, 1296 *tibi*, 1297, 1311, 1315, 1319, 1319, 1319, 1339, 1345, 1346, 1349 *quantas*, 1349 *proh*, 1350, 1350, 1356 *sic*, 1361, 1361, 1369, 1378, 1379, 1379, 1386 *silet*, 1386 *ecce*, 1387, 1390, 1392, 1394, 1394, 1396, 1396, 1405, 1410, 1411 *responsa*, 1414, 1415, 1415, 1417, 1418, 1419, 1419, 1431 *improbe*, 1432, 1440, 1441, 1441, 1442, 1442, 1443, 1444, 1444, 1445, 1445, 1447, 1449, 1451, 1462, 1463, 1466, 1466, 1468, 1469, 1478, 1480, 1490 *fatum*, 1494 *petit*, 1500, 1500, 1505 *corpus*, 1506, 1506, 1513, 1513, 1515, 1516, 1516, 1526, 1526, 1531, 1532, 1532, 1532, 1533, 1535, 1535, 1535, 1541, 1542 *est*, 1542 *cadat*, 1543, 1548 *obruit*, 1550 *dimitte*, 1550 *cohors*, 1552 *ferat*, 1556, 1567
- ‘Komma’ statt ‘Punkt’: 197
- ‘Komma’ statt ‘Doppelpunkt’: 285 *scelus*, 341, 418, 495, 725, 780, 815, 1014, 1154, 1183, 1316 *nesciet*, 1424
- ‘Komma’ statt ‘Strichpunkt’: 42 *retulit*, 227, 261, 274, 396, 511, 562, 643, 662, 788, 833, 834, 847, 876, 900 *lucernas*, 911, 924 *mea*, 943, 993, 1019, 1043, 1210, 1354 *aurae*, 1503, 1563
- ‘Komma’ statt ‘Fragezeichen’: 64 *deos*
- ‘Komma’ statt ‘Ausrufezeichen’: 1199, 1330, 1331
- ‘Punkt’ gestrichen: 11 *ferat*, 199 *diu*
- ‘Punkt’ ergänzt: 468, 655, 1159 *tamen*, 1217 *preces*, 1230, 1249, v1395b
- ‘Punkt’ statt ‘Doppelpunkt’: 15, 31, 37, 53, 57, 63, 74, 94, 107, 144, 203, 230, 250, 268, 278, 281, 286, 289, 290, 293, 294, 298, 300, 316, 318, 322, 326, 329, 334, 335, 336, 347, 351, 361, 372, 374, 380, 387, 389, 415, 449, 451, 454, 463, 466, 476, 480, 487, 490, 498, 500, 512, 515, 523, 548, 560, 566, 597, 614, 622, 631, 632, 674, 679, 683, 696, 709, 731, 743, 764, 768, 772, 777, 779, 792, 812, 820, 824, 843, 849, 851, 889, 930, 964, 974, 975, 982, 988, 1008, 1048, 1054, 1078, 1104, 1138, 1149, 1157, 1191, 1208 *carmen*, 1213, 1258, 1295, 1297, 1312, 1330, 1345, 1376, 1395, 1402, 1413, 1418, 1427, 1444, 1451, 1480, 1485, 1488, 1495, 1531, 1535, 1541, 1554
- ‘Punkt’ statt ‘Strichpunkt’: 6, 246, 265, 271, 283, 353, 464, 526, 597, 625, 666, 748, 762, 805, 825, 1018, 1333, 1337, 1362, 1368, 1482, 1533, 1556, 1559, 1565
- ‘Punkt’ statt ‘Komma’: 35, 169, 201, 244, 288, 313, 359, 485 *auribus*, 580, 658, 690 *alite*, 719, 758, 801, 882, 891, 897, 1017, 1087, 1275, 1385
- ‘Punkt’ statt ‘Fragezeichen’: 831
- ‘Strichpunkt’ gestrichen: 414 *pestis*, 417 *moritur*, 620 *Phoebus*, 816 *vivit*, 850 *ibo*, 920 *deliciae*, 1327 *fata*, 1334 *fatum*
- ‘Strichpunkt’ ergänzt: 102, 308, 468, 863, 901, 1156
- ‘Strichpunkt’ statt ‘Punkt’: 5, 601, 941, 973
- ‘Strichpunkt’ statt ‘Doppelpunkt’: 12, 38, 162, 228, 239, 263, 266, 304, 327, 343, 349, 357, 360, 366, 371, 385, 426, 461, 525, 557, 561, 590, 650, 657, 771, 773, 800, 817, 834, 880, 894, 937, 957, 981, 1010, 1055, 1061, 1078, 1173, 1180, 1225, 1255, 1275, 1276, 1335, 1355, 1415, 1417, 1425, 1428, 1430, 1464, 1476, 1502
- ‘Strichpunkt’ statt ‘Komma’: 16, 25, 34, 52, 76, 98, 105, 114, 117, 126, 132, 143, 158, 170, 182, 205, 207, 221, 244, 287, 293, 299, 313, 381, 386, 400, 422, 442, 444, 519, 528, 531, 533, 542, 612, 616, 627, 635, 640, 659, 672, 677, 683, 704, 712, 715, 739, 757, 779, 790, 806,

830, 857, 869, 890, 896, 904, 948, 952, 963, 974, 1016, 1023, 1043, 1046, 1073, 1083, 1086, 1093, 1097, 1124, 1169, 1172, 1187, 1211, 1233, 1236, 1294, 1298, 1317, 1344, 1346, 1374, 1377, 1400, 1444, 1457, 1468, 1557

'Doppelpunkt' ergänzt: 6, 209, 953, 1260

'Doppelpunkt' statt 'Punkt': 43, 780, 1302

'Doppelpunkt' statt 'Strichpunkt': 346, 636, 897

'Doppelpunkt' statt 'Komma': 38, 115, 156, 229, 264, 305, 315, 436, 450, 453, 585, 657, 681, 737, 856, 936, 1011, 1099, 1159, 1168, 1216, 1378, 1485, 1492, 1519

'Fragezeichen' statt 'Punkt': 69

'Fragezeichen' statt 'Doppelpunkt': 68, 460

'Fragezeichen' statt 'Komma': 1496

'Ausrufezeichen' gestrichen: 773 *excelsissimum*, 1196 *triformis*

'Ausrufezeichen' statt 'Punkt': 71, 1455

'Ausrufezeichen' statt 'Doppelpunkt': 301, 1194

'Ausrufezeichen' statt 'Komma': 337

'Anführungszeichen' ergänzt: 1300ff.

'Gedankenstriche' statt 'Klammern': 42f., 467, 494ff., 821

'Klammern' gestrichen um: 108 *meque ... dolet*, 148 *superi*, 467f. *haud ... scelestis*, 481 *precor*, 663f. *velut ... recisum*, 863 *struxit ... natus*, 879 *libare ... Iovi*, 1319 *superi*, 1500 *misera*, 1516 *quod ... solet*